

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 11. 05. 2009.

Michaela Sakařová

Poděkování

Ráda bych v této části poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Janě Johnové, za její podnětné návrhy, čas, ale hlavně za trpělivost.

Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Miluši Hůlkové, za možnost vedení dramatického kroužku na její škole.

V neposlední řadě, bych chtěla poděkovat rodičům a přátelům, kteří mi byli oporou a po celou dobu studia mě podporovali.

Anotace:

Cílem této bakalářské práce je vytvoření programu pro nekomunikativní děti mladšího školního věku a děti s ADHD realizovaném v dramatickém kroužku. Zkoumá dramatickou výchovu z hlediska vlivu na chování těchto dětí. Teoretická část se nejprve zabývá pojmy mladší školní věk, komunikace, ADHD a posléze dramatickou výchovou. Praktická část je věnována přípravě a realizaci programu. Příloha obsahuje dotazník, který ověřil vytyčené cíle programu.

Klíčová slova:

Mladší školní věk, ADHD, komunikace, dramatická výchova, program dramatického kroužku, vyhodnocení

Annotation:

The goal of the bachelor work is to create a programme for non-communicating children of basic school and children with ADHD, implemented in a drama club. It examines dramatical education in term of the influence of the children's behaviour. The theroretical part is initially concerned with notions like younger school age children., communication, chidlren with ADHD and dramatical education. The practical part describes both preparatory and implementation stages of the program. The program was verified by the means of the questionnaires which can be found in the thesis attachments

Keyword:

Basic school, ADHD, comunication, dramatical education, program of drama club, evaluation

Annotation:

Das Ziel dieser Bachelorarbeit ist die Bildung des in einer dramatischen Gruppe realisierten Programmes für die unkommunikativen Kinder im jünger Schulalter und Kinder mit ADHD. Die Arbeit erforscht die dramatische Ausbildung vom Gesichtspunkt des Einflusses auf die Verhaltung von dieser Kindern. Der theoretische Teil beschäftigt sich zuerst mit den Begriffen jünger Schulalter, die Kommunikation, ADHD und dann mit der dramatischen Erziehung. Der praktische Teil beschäftigt sich mit der Vorbereitung und Realisation des Programmes. Die Beilage enthält eine Überprüfung mittels des Fragebogens.

Schüsselwort:

jünger Schulalter, ADHD, Kommunikation, dramatische Ausbildung,, programm dramatischen Gruppe, die Auswertung

OBSAH

Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Charakteristika období mladšího školního věku	10
2 Proč děti nekomunikují	13
3 Problém zvaný ADHD	14
4 Dramatická výchova	15
4.1 Vymezení pojmu dramatická výchova	15
4.2 Cíle dramatické výchovy	15
4.3 Forma dramatické výchovy	16
4.4 Dramatická výchova v RVP	18
4.5 Metody a techniky dramatické výchovy	19
4.6 Čtyři fáze etudy	21
5 Základní podmínky vedení dramatického kroužku	22
5.1 Časový harmonogram, rozdělení a organizační zázemí kroužku	22
5.2 Vyučující a jeho úkoly ve vedení kroužku	23
5.3 Výcvikové skupiny a příklad jejich dělení	23
5.4 Ověřování účinnosti kroužku /výcviku	24
PRAKTICKÁ ČÁST	25
6 Tvorba programu	25
6.1 Cíle programu	25
6.2 Použitá metodika	25
6.3 Charakteristika výcvikové skupiny	25
6.3.1 Stručná charakteristika jednotlivců	26
6.4 Vlastní program	27
6.5 Závěrečná reflexe	62

7 Závěr	63
8 Literatura	65
9 Přílohy	69

Úvod

V posledních letech se stále více na školách rozmáhá trend volnočasových kroužků. Volnočasový kroužek je dobrá volba především pro ty děti, které jsou živější a rády se zapojují do různých aktivit. Tráví čas se svými vrstevníky, takže rozvíjí své sociální kompetence. Samozřejmě nelze opomenout zdravotní aspekt. Nároky na kroužky narůstají s postupem doby. Dětem už nestačí, že si jdou zazpívat do sboru, nebo zahrát vybíjenou. Požadují rozmanitější zábavu. Od počítačových kroužků, přes keramiku až po lakros. Je dobré, že mají děti na výběr. S nástupem méně početných ročníků se snaží školy upoutat pozornost rodičů pestrou škálou volnočasových aktivit (kroužků). Kroužky jsou většinou zaměřené na sport, ale lze se přihlásit i na kroužek výtvarné výchovy a hudební výchovy. Dramatické kroužky se na základních školách teprve začínají objevovat, a proto nebyl problém v jedné z nich můj program realizovat.

Hlavním cílem této bakalářské práce je sestavení programu realizovaného při hodině dramatické výchovy a následné vyhodnocení pomocí pozorování a dotazníků.

K vypracování bakalářské práce použiji odbornou literaturu zabývající se problémy ADHD, komunikace a dramatické výchovy. Dále využiji zkušeností z hodin Dramatické výchovy, předmětu vedeného Kristou Bláhovou, a rovněž budu vycházet ze zkušeností z ostatních akcí, na kterých jsem působila jako lektorka. V neposlední řadě využiji metodu pozorování, jež jsem praktikovala v hodinách, které sama vedu. Nakonec výsledky vyhodnotím pomocí dotazníků a metody pozorování

V teoretické části se nejprve zaměřím na samotný pojem mladší školní věk, na tělesný a pohybový rozvoj dětí tohoto věku, i na vývoj sociálních vztahů a citového vnímání. Následně se budu zabývat komunikací a zmíním se i o problému ADHD. Nakonec se zaměřím na dramatickou výchovu a její metody.

Praktická část je celá věnována tvorbě programu, který jsem aplikovala v dramatickém kroužku na Základní škole v Luštěnicích. Vlastní program je tvořen deseti lekcemi.

TEORETICKÁ ČÁST

1. CHARAKTERISTIKA OBDOBÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Období mladšího školního věku trvá přibližně od šestého roku po dosažení desátého resp. jedenáctého roku. Odpovídá tedy období, kdy žák navštěvuje I. stupeň základní školy.

V životě jedince je jen několik obdobně významných mezníků srovnatelných se vstupem do školy. Pro dítě je událost, že se stává žákem. Musí si zvyknout na pravidelnou činnost, kterou musí ze zákona vykonávat. Přestává být zodpovědný za své jednání pouze rodičům, ale stále více třetím osobám a postupně i samo sobě.

Doba nástupu do školy nebyla stanovena náhodně, ve věku 6 – 7 let dochází k různým vývojovým změnám. Nejdůležitější pro zvládnutí školních požadavků je školní zralost či připravenost.

a) školní zralost – lze vymezit jako dosažení takového stupně zralosti různých funkcí, které dítěti umožňují zvládat požadavky výuky. Zrání dětského organismu, především CNS, se projevuje změnou celkové reaktivity, emoční stability a odolnosti vůči zátěži, rozvojem motorické koordinace, ale i změnou zpracování informací a způsobu uvažování.

b) školní připravenost – představuje souhrn různých sociálních dovedností, jako je schopnost respektovat normy chování, přijmout požadavky vyplývající z určité role, komunikovat a spolupracovat s různými lidmi, které by si mělo dítě osvojit v předškolním věku. (Marie Vágnerová, 2008, s. 79)

Tělesný a pohybový rozvoj

Pro mladší školní věk je typický značný přírůstek na výšce (ročně 6 - 8 cm). Váha přibývá pomaleji, děti většinou váží 20 - 40 kg. V návaznosti na sílící kostru i svalstvo se zvyšuje celková fyzická výkonnost. Děti mají větší potřebu být aktivní. Tato potřeba se projevuje spontánními pohyby (pobíhání, poskakování, vrtění atd.), tedy celkovou živostí, neposedností, jakýmsi neustálým nepokojem, který je někdy nesprávně prisuzován "zlobení". Jednak se uvedená potřeba uspokojuje prostřednictvím různých her a cvičení, nebo sportovních činností. Když je dítě ve své přirozené potřebě omezováno, může se stát, že je nervózní, rozmrzelé, nesoustředěné a agresivní.

Velký posun je zřejmý v rozvoji hrubé i jemné motoriky. U hrubé motoriky

jde především o pohybový soulad jednotlivých částí těla (rukou, nohou, trupu). Základem rozvoje jemné motoriky je koordinace zrakového vnímání a pohybů ruky (zvláště drobného svalstva prstů). Pokud má dítě dostatek příležitostí, zvládá stříhání, lepení, kreslení, malování atd. Činnosti vyžadující vysokou míru zrakově pohybové koordinace je psaní. „*Je prokázáno, že osvojení psaní až na úroveň zautomatizované činnosti je věcí dlouhodobou (teprve okolo dvanáctého roku) a individuální.*“ (Krista Bláhová, 1996, s. 10)

Větší pokroky ve vývoji jemné motoriky dělají děvčata, chlapci se spíše prosazují v činnostech, při kterých je potřeba síla, rychlost nebo vytrvalost. „*Dostatek pohybu podmiňuje zdravý tělesný rozvoj a zpětně - zdravé dítě pohyb přirozeně vyhledává.*“ (Krista Bláhová, 1996, s. 10)

Pokud je dítě v pohybovém rozvoji opožděné, je mezi spolužáky většinou znevýhodněné.

Vývoj poznávacích procesů

Důležité pro dětské poznání je zprostředkování co nejrozmanitějších zkušeností. Jde o zapojení co nejvíce smyslových orgánů. Důležité je nevěnovat se pouze vnějšímu, ale i vnitřnímu světu (vlastní prožitky - introspekce).

Škola dává procesu vnímání dítěte určitý systém a zaměřenost. Typické chyby, které se objevují u dětí mladšího školního věku, jsou chyby z nepozornosti, plynoucí z vnějších rušivých podnětů. Nejčastěji děti dělají chyby pod nátlakem nezáživné stereotypní práce, která je doplněna určitým napětím, plynoucí z obav z chyby. Děti se přirozeně brání únavě. Typickým příkladem je vyrušování. Obvykle se také zabývají jinou činností, nebo jen prostým „vypnutím“ pozornosti (tzv. mikropauzy - žák je duchem nepřítomen).

Žák se v mladším školním věku dokáže plně soustředit na jednu činnost 15 - 20 minut. Je-li však dítě do činnosti vtaženo, může být jeho pozornost neomezená. Naopak při nudném výkladu vypíná během několika minut.

Další pro školáka důležitou věcí je jeho vlastní paměť. Pro mladší školní věk je u paměti typická konkrétnost, názornost a citlivost. Mladší školák si tedy pamatuje bezprostřední konkrétní zážitky, které na něho citově zapůsobily. Zapamatované představy jsou spíše nepřesné, nerozčleněné, vzájemně zaměnitelné.

Mechanické zapamatování je aktivita, která dítěti většinou nedělá potíže. Rozvinutost představy a fantazie dítěte v mladším věku podněcuje jeho nejbližší prostředí. Dětská představivost je jiná než u dospělých a my dospělí ji můžeme velmi

těžko posuzovat. „*Je ovlivněna věkově specifickou schopností vytvářet tzv. živé představy (eidetické představy), má vysoký stupeň subjektivity, který je spjat s provázáním představivosti a citového prožívání (touhy, přání, radost, strach apod.); dále pomocí fantazie si dítě pomáhá tam, kde jeho dosavadní „věcné“ poznání nestačí k vysvětlení jevů skutečnosti, které ho obklopují.*“

(Krista Bláhová, 1996, s. 11)

Citový a sociální rozvoj

City mladšího žaka si podřizují řadu znaků, které jsou vlastní předškolnímu věku: impulsivnost, snadná ovlivnitelnost, krátkodobost, intenzivní průběh, proměnlivost (smích a slzy zároveň).

City estetické ve větší míře ovlivňují žákův vztah k četbě, hudbě, ilustracím, obrazům, divadlu atd. Ve výtvarné výchově děti dávají přednost realistické, barevné tvorbě, která zobrazuje děj, převážně s lidmi a zvířaty. V hudbě má oblíbené písničky s výraznou rytmikou i melodií a veselými texty. V literatuře poutají pozornost příběhy, které mají vnitřní dynamiku a přehlednou dějovou linii. Dále se jim líbí příběhy, které vyvolávají citovou odezvu. Postupně se jejich zájem orientuje z pohádek na dobrodružné příběhy z chlapeckého nebo dívčího života a vzdálených a tajemných světů.

V sociální oblasti lze odlišit dvě roviny vztahů. Vztahy k dospělým osobám a vztahy k vrstevníkům. Mezi dospělé authority, které dítě mladšího věku ještě uznává a poslouchá (v pozdějších dobách, kdy se dítě dostává do puberty, authority spíše „bojkotuje“), patří učitelky - v první třídě spíše učitelka. „*Děti v prvních třídách svoji učitelku ctí, neboť jim reprezentuje instituci, která jim umožňuje „hrát“ vytouženou roli školáka.*“ (Krista Bláhová, 1996, s. 12).

2 PROČ DĚTI NEKOMUNIKUJÍ

Vymezení lidské komunikace

Slovníky upřesňují lidskou komunikaci jako „*proudění informací z jednoho bodu (ze zdroje) k druhému bodu (k příjemci), jako přenos nebo vytváření znalostí. Někteří psychologové rozumějí pod komunikační výměnou jak „sdělování“, tak „sdílení.“*“ (Zbyněk Vybíral, 2000, s. 17)

Komunikace má čtyři hlavní funkce

1. **Informovat** – předat zprávu, doplnit jinou, „dát ve známost“, oznámit, prohlásit... (informativní funkce)
2. **Instruovat** – navést, zasvětit, naučit, dát recept... (instruktážní funkce)
3. **Přesvědčit** – aby adresát (po)změnil názor – získat někoho na svou stranu, zmanipulovat, ovlivnit... (persuasivní funkce)
4. **Pobavit** – rozveselit druhého, rozveselit sebe, rozptýlit, „jen tak“ si popovídat

Dítě se ve věku od dvou do šesti let učí v průměru jedno slovo za hodinu. K zapamatování mu stačí říci slovo jednou a i ve značně nejasném kontextu.

Jak na stydlivé dítě

Dítě se převážně stydí, protože si nevěří. Naším úkolem je jeho sebevědomí zvednout. Nejvhodnějším způsobem je **pochvala**. Dalším účinným způsobem je nenásilné **zapojení dítěte do rozhovoru**. Nejprve si s ním povídat o banálních věcech, např.: co dělalo o víkendu. Zprvu mezi čtyřma očima a poté před třídou. Ze začátku je dobré dítě nechat mluvit ve skupině, nebo ho postavit čelem ke zdi. Dítě se také lépe cítí mezi těmi, které již zná. Proto je velice důležité všechny děti mezi sebou seznámit a „prolomit ledy“ pomocí her.

3 ADHD

Jelikož na dramatický kroužek chodí i děti, u kterých se ADHD vyskytuje, zmíním se i o tomto problému.

ADD/ADHD

„Dříve se uváděl pouze termín LMD (lehká mozková dysfunkce). V dnešní době je ale tento název nahrazen novým, který přesněji vystihuje stav dítěte, které má při učení určité problémy. ADD je zkratka attention deficit disorder, což v překladu znamená porucha pozornosti. ADHD je zkratka pro attention deficit hyperaktivity disorder, opět znamená poruchu pozornosti, nyní však provázanou hyperaktivitou.

Výskyt ADHD – mnohem častěji se vyskytuje u chlapců než u děvčat. U nich se spíše projevuje porucha pozornosti bez hyperaktivity (ADD). V České republice je postiženo touto poruchou několik desítek tisíc dětí školního věku.“

(Alison Munden, 1999, s. 43)

Symptomy ADHD

Porucha pozornosti

- *nesoustředí se na podrobnosti, dělá chyby z nepozornosti*
- *často se zdá, že neposlouchá, když se na něj přímo hovoří*
- *mívá problémy zorganizovat si úkoly a činnosti*
- *často ztrácí věci*
- *lehce se dá vyrušit vnějšími podněty*
- *zapomíná na každodenní povinnosti*

Impulzivita

- *často vyhrkne odpověď dřív, než byla dokončena otázka*
- *mívá problém vyčkat, až na něj přijde řada*
- *často přerušuje ostatní, skáče jim do řeči, ruší je při hře*

Hyperaktivita

- *bezděčně pohybuje rukama nebo nohama, vrtí se na židli*
- *pobíhá, popochází v situacích, kdy je to nevhodné*
- *mívá potíže tiše si hrát nebo v klidu něco dělat*
- *bývá často „na pochodu“ nebo se chová jako by „jelo na motor“*
- *často bývá nepřiměřeně upovídané*

(Alan Train, 1997, s. 28)

4 DRAMATICKÁ VÝCHOVA

4.1 Vymezení pojmu dramatická výchova

Dle Machkové (2004) lze dramatickou výchovu jako vyučovací předmět formulovat následovně:

- učení se dramatickému umění (zaměřeno na rozvoj dovedností související s inscenační tvorbou)
- učení se o dramatickém umění (zaměřeno na předávání vědomostí z oblasti historie a teorie dramatického umění)
- učení dramatickým uměním (zaměřeno na rozvoj osobnosti žáků, studentů a jejich sociálně komunikačních dovedností)

4.2 Cíle dramatické výchovy

Cílem dramatické výchovy je osobnostní a sociální rozvoj jednotlivce pomocí prvků a postupů dramatického umění. Využívá především dramatické improvizace, která je založena na lidské schopnosti jednat v navozených situacích, jako by byly skutečné. V dramatických hrách dostávají děti příležitost zažít situace, se kterými se mohou ve svém životě setkat a které mohou prostřednictvím her prozkoumat a připravit se na ně. Mohou si vyzkoušet, jak by reagovaly a díky opakování vybrat to nejlepší řešení. Mají možnost vyzkoušet si i roli někoho jiného a podívat se na problém jeho očima.

„Dramatická výchova pomáhá utvářet vnitřně bohatou osobnost, vědomou si své hodnoty a zároveň otevřenou světu, schopnou sociálního porozumění a spolupráce.“ (Návrh osnov obecné školy, 1993) Dramatická výchova se prolíná i s ostatními školními předměty. Jako je např. český jazyk, prvouka, výtvarná výchova a hudební výchova.

Cíle podle Valenty (1999, s. 18)

- osobnostní a sociální rozvoj (vědomosti, dovednosti, schopnosti a postoje ve vztahu k sobě samému, druhým lidem)
- umělecký rozvoj a vztah k divadelnímu umění, facilitace učení v jiných oblastech (např. v jednotlivých školních předmětech)

Podle Valenty (1997) tvoří obsah dramatické výchovy témata lidské životní zkušenosti. Zahrnují mezilidské vztahy, prožívání, chování, jednání, konflikty ve

vztazích apod. Specifikum tohoto obsahu spočívá v modelování životních situací, které většinou v sobě skrývají určitý konflikt. Žák si na základě toho zdokonaluje dosavadní zkušenosti a zároveň se obohacuje o nové. K modelování života dochází prostřednictvím her.

Cíle podle Machkové (2004, s. 35)

Její cíle se ztotožňují s cíly Učební osnovy – Obecné školy (Praha 1993)

1) Dramatické cíle

Dramatické improvizace jsou založené na mezilidském kontaktu a komunikaci, na setkávání různých lidských jedinců v situacích, osob, které na sebe vzájemně působí, řeší střetávání svých postojů a potřeb, přání a směřování a vytvářejí tak děje.

- a) dramatické dovednosti (hra v roli, výstavba celku, výrazové prostředky)
- b) vědomosti o dramatických aktivitách a divadle (dramaturgie, historie, teorie)

2) Sociální cíle

V hrách, cvičeních a dramatických improvizacích se především rozvíjí schopnost kontaktu a slovní a mimoslovní komunikace. Děti se učí naslouchat si, vcítit se do druhého, skupinové citlivosti, důvěře a spolupráci. Dramatická výchova dále rozvíjí schopnost orientovat se v životních situacích a mezilidských vztazích, rozhodovat se a jednat svobodně a zároveň odpovědně.

3) Osobnostní cíle

V hrách a cvičeních se rozvíjejí uvolnění a soustředěnost, odstraňují se zábrany, zvyšuje se citlivost vnímání a schopnost objevování nejen sama sebe, ale také okolního světa. Zkvalitňují se pohybové dovednosti a schopnosti výrazu pohybem, rytmickým cítěním, plynulost i barvitost v mluveném projevu. Dále se rozvíjí obrazotvornost a tvořivost.

4.3 Forma dramatické výchovy

Dramatická výchova jako zájmová činnost

Základní umělecké školy (ZUŠ) nabízejí širokou škálu "zájmových činností dramatické výchovy" prostřednictvím souborů a kroužků, v nichž si děti osvojují patřičné vědomosti a dovednosti. Literárně dramatické obory ZUŠ mají MŠMT ustanoveny orientační učební plány a osnovy, které výuku rozdělují následně:

A. přípravná dramatická výchova (pro sedmileté děti)

B. šestiletý I. stupeň základního studia (pro žáky od 8 let)

oddělení dramatické a slovesné:

- vyučovací předměty (dramatická průprava, dramatika, slovesnost)
- volitelné předměty (pohyb, přednes, hudebně-hlasová a rytmická průprava, výtvarná průprava)
- práce v souboru

oddělení loutkářské:

- vyučovací předměty (dramatická průprava, dramatika s loutkou, slovesnost)
- volitelné předměty (pohyb, přednes, technika vodění jednoduchých loutek, hudebně - hlasová a rytmická průprava)

(Vzdělávací program literárně-dramatického oboru základních uměleckých škol, MŠMT, 2004)

Nejen ZUŠ nabízí široké spektrum dramatických aktivit. Patří sem i divadelní, loutkářské a recitační soubory, dramatické kroužky na školách, v centrech volného času, ve školních klubech atd.

Členění obsahu

Obsah dramatické výchovy můžeme rozčlenit na základě osobnostního a sociálního rozvoje dítěte.

Osobnostní rozvoj zajišťuje systém průpravných her a cvičení, které jsou zároveň stanoveny jako učební okruhy dramatické výchovy na I. stupni základních škol (Krista Bláhová, 1996) :

1. hry a cvičení rozvíjející uvolnění, schopnost koncentrace a přenášení pozornosti
2. hry a cvičení rozvíjející rytmické cítění a dynamiku
3. hry a cvičení rozvíjející smyslové vnímání, včetně prostorového cítění a sebepoznání
4. hry a cvičení uvolňující představivost, obrazotvornost a fantazii
5. hry a cvičení prohlubující a obohacující pohybové dovednosti (např. správné držení těla, orientace v prostoru, koordinace pohybů a jemné motoriky, schopnost vyjádřit se pohybem)
6. hry a cvičení rozvíjející řečové dovednosti (kultura a technika mluvy)
7. hry a cvičení rozvíjející jazykové cítění a barvitost mluveného projevu
8. hry a cvičení rozvíjející paměť
9. hry a cvičení rozvíjející logické myšlení a jeho strategie

V oblasti sociálního rozvoje se využívají následující skupiny dramatických her a improvizací:

1. dramatické hry a improvizace zaměřené na konfliktní situace
2. dramatické hry a improvizace rozvíjející schopnost charakterizace
3. dramatické hry a improvizace využívající náměty ze života i z uměleckých děl

V obou oblastech se uplatňuje tvořivost, jeden z klíčových principů dramatické výchovy, bez něhož nelze dosáhnout žádoucích výsledků v dramatických činnostech.

Obsah dramatické výchovy by měl být vytvářen na základě aktuálních zájmů a potřeb žáků, zároveň je však nutné jej směřovat i k jejich budoucnosti. Využívají se však i látky obracející se k minulosti, prostřednictvím nichž se dostáváme k podstatě věci. Dorothy Heathcote označila tento princip za "bratrství" nebo-li „*hledání mezilidských situací, aktuálních pro dnešního člověka a jeho život, v látkách z jakýchkoli dob a míst, z reality i z fantazie.*"

(1995, cit. podle Machková, 2004, s. 47).

4.4 Dramatická výchova a rámcový vzdělávací program

V knížce od Kristy Bláhové (1996, s. 71) nalezneme velice dobře zpracovaný návrh osnov dramatické výchovy pro 1. až 5. ročník obecné školy od Iriny Ulrychové a Jaroslava Provozníka. Pokusila jsem se tedy propojit tyto cíle dramatické výchovy a rámcového vzdělávacího programu a aplikovat je ve svém kroužku.

1. DRAMATICKÝ ROZVOJ

Herní dovednosti – vstup do role, jevištní postava (RVP ZV)

2. OSOBNOSTNÍ ROZVOJ

Naučit žáka psychosomatickým dovednostem – práce s dechem, správné tvoření hlasu, držení těla, verbální a neverbální komunikace (RVP ZV)

3. SOCIÁLNÍ ROZVOJ

Sociálně komunikační dovednosti – spolupráce, komunikace v běžných situacích, v herních situacích a v situacích skupinové inscenační tvorby, prezentace, reflexe, hodnocení (RVP ZV)

Očekávané výstupy – 1. období (žák)

- zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla; dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce a rozpoznávat je v chování druhých
- rozlišuje herní a reálnou situaci; přijímá pravidla hry; vstupuje do jednoduchých rolí a přirozeně v nich jedná
- spolupracuje ve skupině na tvorbě jevištní situace; prezentuje ji před spolužáky; sleduje prezentace ostatních

Očekávané výstupy – 2. období (žák)

- pracuje s pravidly hry a jejich variacemi; dokáže vstoupit do role a v herní situaci přirozeně a přesvědčivě jednat
- rozpoznává témata a konflikty v situacích a příbězích; nahlíží na ně z pozic různých postav; zabývá se důsledky jednání postav

4.5 Metody a techniky dramatické výchovy

Metoda v nejobecnějším slova smyslu znamená cestu k cíli, která rozhoduje o jeho dosažení. V pedagogice je vykládána jako záměrné uspořádání činností učitele a žáků směřující k naplnění pedagogických cílů.

Vzhledem k tomu, že metoda je svázána s obsahem i cílem a vychází z nich, řídí se její volba řadou kritérií. Stejně jako při stanovení cílů, i při volbě metod zvažuje učitel znovu potřeby žáků (mentální, fyzické, sociální, emocionální), vývojový stupeň jejich myšlení, vnímání světa, míru zkušeností, zájmy a záliby. Uvažuje, zda je daná metoda schopna naplnit stanovené cíle, zda odpovídá zvolenému obsahu, formě vyučování a dané instituci (např. ZUŠ, ZŠ, kroužky a soubory DDM apod.), prostředkům, které jsou k dispozici, krátce řečeno konkrétní pedagogické situaci, v níž má být použita.

V této práci používám metody, viz Valenta (1998, s. 78).

Použité metody

1. Metody pantomimicky - pohybové:

- **Narativní pantomima:** Učitel vypravuje a žáci podle jeho vyprávění hrají pantomimicky.
- **Pantomimizace prostoru, prostředí a věcí:** Hráči pomocí pantomimy předvádějí různé prostředí, např. poušť, prales.

- **Pantomima úplná:** Nejvhodnější je tato metoda pro pantomimizaci osob. Jde o komplexní napodobivou či tvůrčí pohybovou aktivitu ovlivňující smysly, představivost, logické myšlení, tvořivost a soubor motorických předpokladů. Příklad: ztvárnění nějaké pohádkové bytosti
- **Převrácený pantomimický dabing:** jeden rozehrává pantomimicky hru a druhý ho doprovází hlasem. Důležité je pohybovat se tak, jak druhý mluví a naopak.
- **Transformovaný pohyb:** spočívá ve faktu změny stylu pohybu v průběhu pantomimické kreace, tato změna je závislá na změně role, či proměně rolového úkolu. Příklad: hraní postavy, která se vyvíjí; hraní dvou střídajících se rolí.
- **Zrcadlení:** co nejpřesnější napodobení pohybové akce jednoho hráče druhým (paralelní nebo následné)
- **Živá loutka:** hráč se stává loutkou a druhý jeho vodičem

2. Metody verbálně zvukové:

- **Alej:** hráči udělají uličku, ve které prochází důležitá postava. Ve vztahu k tomu, kdo a za jakých okolností alejí půjde, je též zpravidla určeno, co alej zastupuje, např. chodba vedoucí ke králi
- **Čtení:** hlasité čtení, nebo čtení potichu; hráč hraje, nechte doopravdy
- **Dialogické monology:**
 - Monodialog – jeden hráč hraje hlasem více postav
 - Quasidialog – hraje pouze jedna postava, ale v dialogu s druhou např. telefonování
- **Diskuse:** dialog více osob, který se zabývá řešením určitého problému
- **Dotazování:** formy – horká židle, interview, průzkum, tisková konference
- **Hádka:** spočívá v modelování verbálního konfliktu, nedorozumění v jeho různých podobách
- **Imaginární hra:** hráčům se předloží věc a žádá se od nich, aby domysleli kontext, přetvořili její význam apod.
- **Konverzace:** nezávazné dialogové rozprávění, klábosení, sdělování atd.
- **Mluvicí předměty:** mluvení za loutku, mluvení za věc
- **Monolog:** mluví pouze jeden hráč, typy monologů:
 - a) agitace, přemlouvání, přesvědčování, např. kočička, pojď dolů
 - b) komentáře, např. komentování módní přehlídky
 - c) reportáž, např. reportáž o oslavě školy
 - d) vyprávění, např. co se stalo o prázdninách
- **Zástupná řeč** – umělá řeč, která má vlastní slova, avšak nepodobá se našim

běžným, např. bavíme se s cizí civilizací

3. Metody graficko-písemné

Tuto metodu používám zřídka, protože ve svém dramatickém kroužku mám i děti, které neumí ještě dobře psát. A pokud umí, tak píšou pomalu. Většinou tak využíváme spíše obrázky.

4. Metody materiálů – věcné

- **Práce s jakýmkoli objekty – stavbami:** postup obsahuje faktické úpravy hracího prostoru, např. jednoduché rozestavení židlí, které mají znázorňovat vězení, autobus, zed' apod.

- **Práce s kostýmem:** jsme si vyzkoušeli při dramaticko-karnevalovém rejži - děti se převlékly za pohádkové postavy. Další práce s kostýmem nás čeká při závěrečné hře.

- **Práce s loutkou:** děti si ji vyzkoušely při hře Červená karkulka

- **Práce s prostorem:** prostor se skládá z objektů a z „prázdná“. S prostorem pracujeme: reálně (fyzická, viditelná akce v reálném prostoru), reálně imaginativně (představovaný model prostoru dobře pozorovatelný přes jednání hráče), imaginativně reálně (představovaný model prostoru „v hlavě“ hráče)

- **Práce s rekvizitou:** rekvizita je věc, která „hraje či alespoň vystupuje“, je to pohyblivý předmět, který snadno přemísťujeme. Používáme: skutečné věci ve „funkci“, kterou mají opravdu mít, nebo skutečné věci v jiných funkcích.

4.6 Čtyři fáze etudy

A) expozice: na začátku divadelní hry, informuje diváky o dění předtím

B) narůstání akce/kolize: část hry, v níž se protagonisté seznamují s problémem; jsou navozovány takové situace, které odhalují detaily, které je potřeba pochopit, abychom porozuměli smyslu vyvrcholení

C) vyvrcholení: část divadelní hry, ve které přerůstá napětí akce v krizi.

D) rozuzlení: část divadelní hry, v níž je vyřešena zápleтка

5. ZÁKLADNÍ PODMÍNKY VEDENÍ DRAMATICKÉHO KROUŽKU

Při přípravě kroužku je potřeba zvážit několik základních rovin podmínek, které se stanou výchozí pro vlastní náplň i formu realizace kroužku. Tato část se věnuje vlastním činitelům působícím na realizaci dramatického kroužku.

5.1 Časový harmonogram, rozdělení a organizační zázemí kroužku

Délka kroužku

Je jednou z prvních otázek, kterou je třeba ujasnit si a konkretizovat. Je zřejmé, že kroužek bude probíhat jinak, když bude trvat souvisle 10 dní a jinak, když bude probíhat 200 hodin rozložených do jednoho roku. Důležitou složkou je také motivace členů výcvikové skupiny, připravenost vyučujících, rozložení setkání v čase i patřičných podmínkách.

Rozdělení programu

Kratší pravidelná setkávání:

Výhodou je dlouhodoběji dávkovaná výcviková práce a možnost postupného zařazování rozvíjených dovedností do reálných sociálních či sociálně-profesních situací; problémem může být, že někteří jedinci se nestačí za krátký časový úsek (např. dvouhodinový) “otevřít” a začít experimentovat se svým chováním.

Organizační zázemí

V závislosti na zamýšleném programu a jeho struktuře, na možnostech práce účastníku i učitelů je třeba zvažovat adekvátní organizační zázemí kroužku. Následující přehled zachycuje nejčastější organizační a materiální nároky na úspěšnou realizaci výcviku.

A. Prostory

Vhodný je variabilní nábytek, který umožňuje pracovat v kruhu a jiných potřebných prostorových seskupeních. Pro práci je třeba mít k dispozici projektor, videopřehrávač, videokameru, magnetofon, tabuli či flip chart, prostory pro připevnění výsledků skupinových diskuzí. Volná podlaha pokrytá kobercem či dostatečné množství podložek pro relaxační, nebo jiná cvičení by měly být samozřejmostí.

B. Pomůcky

V závislosti na plánovaných technikách (cvičeních, hrách) je nutné bezesbýtku připravit a zajistit v dostatečném množství všechny pomůcky, které jsou v dané hodině zapotřebí

5.2 Vyučující a jeho úkoly ve vedení kroužku

Dle charakteristiky Kristy Bláhové (1996) jsou pro vyučující dramatické výchovy důležité následující body:

- 1 tvořivost
- 2 rozvinutá představivost a fantazie
- 3 rozvinuté fabulační schopnosti
- 4 cit pro temporytmus
- 5 cit pro prostor
- 6 smysl pro tvar
- 7 komunikační sdělnost
- 8 schopnost naslouchat
- 9 citlivost v jednání (empatie)
- 10 pohotovost a pružnost v jednání
- 11 citlivá vnímavost k reálnému a literárnímu světu
- 12 vynalézavost
- 13 pozitivní přístup ke skupině (respektovat její atmosféru, umět se jí přizpůsobit)
- 14 umění reflexe
- 15 základní znalosti a dovednosti z oboru divadla (teorie dramatu a divadla, dramaturgické dovednosti, autorská nebo dramaturgická zkušenost, základy režie, scénografie, určité herecké předpoklady)

5.3 Výcvikové skupiny a příklad jejich dělení

a) *podle věku*: děti, dospívající, dospělí

b) *podle složení*: heterogenní, homogenní (věkem, pohlavím, profesí...)

c) *podle počtu*: málo početné, více početné

d) *podle dobrovolnosti*: dobrovolná, povinná

Dělení do skupin

Nejdůležitější je určit, jak velké skupiny je potřeba pro danou aktivitu, a poté účastníku rozdělit zábavnou formou do týmů. Rozdělování by mělo být náhodné.

A) dělení do dvojic: pexeso, provázky, předměty

B) dělení do trojic: kartičky s obrázky, barevné kamínky, bonbony

C) dělení do čtveřic: kvarteto, rozpočítávání, molekuly

Možností je mnoho, vše záleží na kreativitě vyučujícího.

5.4 Ověřování účinnosti kroužku/výcviku

Nástroje sběru dat

Pro získávání údajů k ověřování účinku výcviku je třeba zvolit vhodné metodické nástroje. Možnost jejich výběru je rozsáhlá.

1. Metody tužka – papír

- doplňování, písemné výpovědi účastníků, osobní záznamy účastníků, dotazníky, hodnotící škály, zaškrtačací archy, testy

2. Rozhovory (podle míry strukturovanosti)

- volné, polostrukturované, strukturované

3. Skupinové diskuze (kombinované s dalšími metodami, např. s pozorováním, s metodami “tužka - papír”)

4. Pozorování (kombinované, případně i s využitím videozáznamu)

- sebepozorování, vzájemné pozorování účastníků, pozorování s využitím nezúčastněných pozorovatelů

V průběhu lekcí používám metody pozorování, hodnotící škály, rozhovory a videozáznam. V závěrečné reflexi využiju metody pozorování, dotazníky a videozáznam, který je součástí pozorovací metody.

PRAKTICKÁ ČÁST

6. Tvorba programu

6.1 Cíle programu

- připravit vhodný program
- seznámit děti mezi s sebou
- pozitivně rozvíjet komunikaci jedince
- podpořit sebevědomí dítěte, a tím zmírnit ostych

6.2 Použitá metodika

O metodách, které používám, jsem se již zmínila v kapitole 4.5

Na tomto místě je pouze shrnu:

I. Metody pantomimicky – pohybové:

narativní pantomima; pantomimizace prostoru, prostředí a věcí; pantomima úplná; převrácený pantomimický dabing; zrcadlení; živá loutka; transformovaný pohyb

II. Metody verbálně – zvukové:

alej; čtení; dialogické monology; diskuse; dotazování; hádka; imaginární hra; konverzace; mluvící předměty; monolog; quasipanel; zástupná řeč

III. Metody materiálově – věcné:

práce s jakýmkoli objekty – stavbami; práce s kostýmem; práce s loutkou; práce s prostorem; práce s rekvizitou

6.3 Charakteristika výcvikové skupiny

Dramatická skupina byla složena z dětí prvního stupně ZŠ. Děti se přihlašovaly na kroužek dobrovolně, některé nekomunikativní na doporučení třídního učitele

Na kroužek dochází 9 dětí ve věkovém rozmezí 6 – 9 let. Některé děti jsem již znala z mých dřívějších aktivit. Myslím si, že díky tomu, že děti znaly i mě, se počáteční stud nedostavil a děti se zapojovaly do aktivit hned od začátku. Zpočátku jsem měla menší problém s kázní, ale po zavedení pravidel a zápisu „hříšníků“ na speciální tabuli se tento problém eliminoval a veškeré „zlobení“ spíše vycházelo z temperamentu jednotlivců.

6.3.1 Stručná charakteristika jednotlivců

Janis – 9 letý chlapec, jediný chlapec v kroužku. Má normální biologický věk. Po předchozím šetření v pedagogicko-psychologické poradně byl diagnostikován poruchou ADHD. Tato porucha se u něj projevuje naprosto ukázkově hyperaktivitou a nepozorností. Na druhé straně má úžasnou fantazii a je zajímavé pozorovat jeho myšlenkové pochody. Protože je dominantní typ, je nutné ho doplnit submisivními osobami. Při hře s druhou dominantní osobou vzniká kolize. Jeho nápady většinou obsahují atletické prvky a prvky typické pro chlapce, např. střelba nebo rvačka. Dívkám se tyto nápady samozřejmě příliš nelíbí. Do her se Janis zapojuje s chutí.

Aneta K. – 8 letá dívka. Nebyla šetřena na přání matky, avšak symptomy má hodně podobné těm Janisovým. Je kreativní, ale nepozorná a vyrušuje. Má problém s vytvořením prostoru pro kooperaci. Do většího množství her se zapojuje naplno.

Kačka – 9 letá, velice nadaná dívka. Je spolehlivá, kreativní, ráda spolupracuje, učí ostatní. Do všech her se zapojuje a můžu se na ni spolehnout.

Ivetka – nejlepší kamarádka Kačky. Na kroužek se přihlásila hlavně kvůli ní. Bez problémů zvládá hraní různých rolí. Hůře intonuje, což je úměrné jejímu věku 9 let.

Míša – 9 letá dívka, která se stejně jako Ivetka přihlásila na kroužek, protože je Kačka její kamarádka. Některé slovní modely přebrala od své starší sestry. Ráda hraje role starších lidí. Dokáže dobře spolupracovat s ostatními. Je přiměřeně empatická, nechává prostor pro nápady jiných. Z počátku se příliš neprojevovala, ale postupem času získává na suverenitě. Nemluví moc nahlas, ale zřetelně.

Anetka S. – 8 let. Na kroužek se přihlásila, protože už jeden absolvovala. Dodává jí to sebedůvěru. Někdy se však předvádí a často přehrává. Přes tyto drobnosti se jedná o šikovnou dívku, která je schopna si rychle si zapamatovat jakýkoli text. Poměrně často sklouzne k drmolění

Adélka – 8 let, navštěvuje třetí třídu. Při hrách je originální, ale zřejmě trpí trémou, hlavně tehdy, když se snaží splnit zadaný úkol. Její styl je dětský a nenucený.

Lucka - 7 let, chodí do druhé třídy. Je lehce labilní, vyžaduje pochvalu. Pravděpodobně má nižší sebevědomí.

Šárka – nejmladší, žákyně první třídy. Je sestřenicí Lucky. Protože je jediný prvňák, necítila se mezi ostatními na začátku úplně nejlépe. V prvních hodinách byla velice nekomunikativní.

6.4 Vlastní program

Kroužek probíhá v klasické učebně, podlahu pokrývají parkety. Materiální zajištění (loutky, hračky) pro hry jsem získala z mateřské školky. Kroužek se koná každý sudý pátek od 13:00 – 14:30, trvá tedy 90 minut. V prvních 60 minutách se snažím děti seznámit s množstvím metod. Tato část je hravá a tvořivá. V druhé půlhodině jsem dostala za úkol s dětmi připravit hru, která bude předvedena 12. Zářím 2009 na stoletém výročí školy. Jelikož nemám praxi v hraní větších her a nechtěla jsem děti negativně motivovat, zvolila jsem hru od autorek Ireny Hříbkové a Evy Cílkové „O kouzelném skřítkovy, aneb jak to se školou bývalo dříve“. Hra se dětem líbí a myslím si, že bude mít úspěch i před publikem.

Program obsahuje 10 lekcí. Jedenáctou lekcí byla zkouška v MŠ - předpremiéra hry, která měla ověřit, zda jsou děti dostatečně připraveny.

Rozdělení lekce:

- I. Úvod – prostor pro zpětnovazebnou reflexi, seznámení s programem. (5 min)
- II. Rozehrátí - tato část obsahuje rozehrávací hry, nebo hry související s přípravou následující části. (5-10 min)
- III. Hlavní tematické hry – hry zaměřené na určitou problematiku. (40 min + čas věnovaný reflexi)
- IV. Závěrečná reflexe – shrnutí celého průběhu kroužku. (5 min).
Děti zde mají možnost vyjádřit svůj názor. Nejčastěji hodnotíme, které hry se jim líbily/nelíbily a proč.
Vlastní reflexe: vyhodnocení cílů, které jsem si dala.

Lekce č. 1

Téma: Vzájemné představení, poznání, první kontakt

Cíle:

- vzájemné seznámení, kontakt s ostatními
- seznámení dětí s programem
- vyvození pravidel chování

Pomůcky: fotoaparát, tamburína, papír, blok, losovátka (pexeso), hodinky

I. Úvod (10 min):

- Seznámení s programem (posadíme se do kruhu, vysvětlím jim stručně, ale výstižně náplň kroužku)
- Seznámení s obsahem dnešní lekce
- Vzájemné představení dětí (dvě děti si vzájemně o sobě povídají, pak jedno představí druhé)
- Naučit děti malé a velké štronzo. Malé štronzo – jednotlivec (prsty do V)
Velké štronzo – skupina (ruce do V)

II. Rozehřátí

HOP! (5 min)

Cíle: rozhýbat se, uvolnit napětí

Průběh: Děti běhají po celé herní ploše. Na pokyn „Utíkejte!“ začnou běh na místě a budou zrychlovat jako při běhu, pohyby rukama i nohama budou přitom rychlé. Na druhý pokyn: „Hop!“ děti přeskočí pomyslnou překážku a zakřičí přitom „Hop“

III: Hlavní tematické hry

A: SEZNAMOVACÍ HRY (10 min)

Andělská Anděla: Děti se v kroužku představí a ke svému jménu připojí přívlastek, který začíná na stejné písmeno.

Handicapované řazení: Děti se musí seřadit bez mluvení podle – velikosti, věku, měsíce narození.

Mám ráda: Děti jsou v kruhu. Zeptám se jich, jestli mají rádi sladké. Kdo ho má rád,

tak si vymění s někým místo. Zapojím se do hry, takže v kruhu se dále ptají děti.

JMÉNO (10 min + 5 min)

Krista Bláhová (1996, s. 34)

Cíle: zvuková intonace

Průběh: Každý řekne svoje jméno, ale ne obyčejně. Řekne ho tak, aby všichni věděli, že je našťvaný, má radost, je smutný, je ospalý, je nafoukaný, je mu špatně, něco se mu povedlo, je zmrzlý, bojí se. Nakonec každému znovu pošeptám, jaký má být. Po předvedení ostatní hádají, jakou vlastnost nebo náladu každý hrál.

Reflexe1/1:

1. Jak se vám nejlépe říkalo svoje jméno?

Ospale, Radostně, Smutně

2. Poznali jste u každého, jak svoje jméno říká?

Většinou jo

3. Představovali jste si, že takoví opravdu jste?

Ne

4. Dělalo vám něco potíže?

Ne, Zmrzle

B: VYVOZENÍ PRAVIDEL CHOVÁNÍ (10 min)

Rozhovor s dětmi. Zaznamenávám heslovitě na papír jejich návrhy, v závěru zformuluji. Vše napíšu na velký papír – děti svým podpisem pravidla stvrdí a papír si vybarví.

Budu ho nosit na každou hodinu (vyvěším tak, aby ho všichni viděli). Na konci každé hodiny si popovídáme o tom, jestli byla naše pravidla dodržena. Případné hříšníky zapíšeme do speciální kolonky u seznamu pravidel.

IV. Závěrečná reflexe (5 min)

Diskuze o hrách

Která z her pro vás byla nejtěžší? *Handicapované řazení, Jméno*

Která z her se vám nejvíce líbila? *Jméno, Všechny*

Dokážeme se již nyní oslovit jménem? *Ano*

Na příští hodinu: přinést podepsaná trička

Vlastní reflexe:

Seznámit se s dětmi a děti mezi sebou

Děti mě znaly z mateřské školy, takže všechny věděly, jak se jmenuji. Já jsem si je také téměř všechny pamatovala. Děti se mezi sebou od vidění znaly. Po Andělské Anděle, se už všechny znaly i jmény. Tento cíl byl splněn poměrně rychle.

Seznámit děti s programem kroužku

Ač se tento cíl zdá jednoduchý, měla jsem s ním největší problémy. Děti povídání moc nebavilo, a proto jsem ho občas musela proložit nějakou básničkou, nebo písničkou... Nejvíce je zaujala představa vystoupení před publikem.

Seznámení s pravidly

Po krátké debatě jsme vytvořili pravidla, která jsme výtvarně zpracovali. Děti se pod ně podepsaly na důkaz toho, že s nimi souhlasí. (viz. Obrázek 1.)

Obr.1: Pravidla chování

Foto: autor

Pravidla chování

STOP

Pokud se mi nějaká aktivita nebude líbit, nemusím nic říkat a jdu si sednout a budu se jen dívat. Po celou dobu, budu MLČET, abych nerušil kamarády.

ČAS

Budu chodit včas. Pokud nebudu moci přijít, dopředu se omluvím.

TADY A TEĎ

Ted' jsme tady a hrajeme divadlo... Nebudeme se mezi sebou bavit o tom, co jsme měli k obědu, hrát si s vybavením třídy atd.

TOLERANCE

Nebudu mluvit, když mluví někdo jiný (přihlásím se). Když někdo hraje, tak se dívám a nevyrušuji (mně by se to také nelíbilo). Nikomu se neposmívám.

Dodržuji malé a velké štronzo.

AKTIVITA

Chodím na kroužek, protože si chci hrát a ne, abych tady zlobil.

Lekce č. 2

Téma: Pohybové a rytmické hry, hry na rozvoj soustředění

Cíle:

- Seznámení dětí s pohybem a rytmiizací
- Naučit se pracovat se svým tělem (uvědomit si ho)
- Vést děti k většímu soustředění
- První jednoduché etudy (objasnit dětem pojem)

Pomůcky: fotoaparát, tamburína, blok, tužka, 3 geometrické tvary, losovátko

I. Úvod (5 min):

- Co si děti pamatují z minulé hodiny
- Co budeme dělat dnešní hodinu
- Předvedení triček se jmény

II. Rozehřátí

ZAPAMATUJ SI, ZOPAKUJ A PŘIDEJ (5 – 10 min)

Hana Budínská (1994, s. 16)

Cíle: rozehtátí, bystření mysli, pozornost, pohyb

Průběh: Děti se postaví do kolečka. Jeden udělá jednoduchý pohyb některou částí svého těla. Musí mít jasný začátek i konec. Ten, kdo stojí vedle, tvůj pohyb přesně zopakuje a přidá k němu další, přesně vymezený pohyb jinou částí těla. Podobně pokračují i ostatní, dokud se někdo nesplete (mladší hráče umístím na začátek).

III. Hlavní tematické hry

A. Pohybově rytmická cvičení a hry (10 min + 3 min)

PING-PONG

Krista Bláhová (1996, s. 54)

Cíle: vcítění se do pohybu, poslouchání rytmu

Průběh: Děti se postaví po obvodu místnosti a každé z nich si určí přímkou – cestu, po níž se bude pohybovat tam a zpět. Podmínkou je, že se žádný „ping – pongový míček“ nesmí s nikým srazit. Hrozí-li toto nebezpečí, musí počkat, až ho druhý

míček mine. Pohyb je veden rytmem bubínku.

Reflexe 2/1:

1. Hráli jste už někdy Ping – pong?

Ano, Ne

2. Báli jste se, že se s někým srazíte?

Ne, Občas

3. Bylo těžké chodit tak, jak bubínek hrál?

Ano, Docela, Ne

B. Soustředění (10 - 15 min + 5 min)

HRA NA BYSTROZRÁKÉHO

Krista Bláhová (Hodina DV)

Cíle: soustředění, bystrost, taktika

Průběh: V království Bystrozrakých měli zvláštní zvyk. Rok co rok volili nového krále. Mohl jim být pouze ten, kdo byl ze všech nejvíce bystrozraký. Svou schopnost musel prokázat ve zkoušce: Královská komise nejprve všem ukázala vzácné předměty, které pak tajně rozmístila po celém království. Byly uloženy tak, aby na ně bylo dobře vidět. Protože to byly předměty vzácné, nesměl se jich nikdo dotknout. Pouze si musel zapamatovat, kde jsou uloženy. Kdo první věděl, kde se nacházejí, mohl si sednout na připravený královský trůn. Pro ostatní úspěšné hráče pak byly připraveny další důležité funkce – královské rodiny, rádce, komoří atd. Závěrem nový král musel na důkaz své pravosti všechny uložené předměty přinést.

Reflexe 2/2:

1. Líbila se vám pohádka?

Ano

2. Byly všechny předměty vidět?

Byly

3. Bylo pro vás těžké udržet jazyk za zuby a neříci ostatním, kde předměty jsou?

Určitě, Pro mě trošku, Ne

4. Mrzelo vás, že jste některý z předmětů nenašli?

Když jsem slepá ☺, Ne

5. Je při této hře důležitá trpělivost a pomalu předměty hledat, nebo běžat po místnosti a hledat?

Určitě pomalu, Nejdřív běžat a pak chodit, Pomalu a pozorně se všude koukat

C. První seznámení s etudami (15 min + 5)

3x ETUDY

Cíle: Vysvětlit dětem, že etuda je krátký herecký výstup na nějaké téma. Téma může být vymyšlené, nebo předem dané.

Průběh: Rozdělím děti do skupinek a každé dám za úkol vymyslet scénku na dané téma (Neodbytná zákaznice, Přistižený zloděj, Mami, to jídlo mi nechutná). Když jedna skupina hraje, druhé dvě jí dělají publikum.

Reflexe 2/3:

1. Dokázal by mi někdo říci, co je to etuda?

Když máme něco zahrát, Je to krátké, Je to na nějaké téma

2. Byl někdo, kdo celou věc vymyslel, nebo jste pracovali všichni společně?

Anetka to vymyslela, U nás to taky vymyslela Míša, My jsme se dohodli společně

3. Bavila vás tato část?

Ano, Jasan, ráda hraju etudy.

4. Už jste někdy nějaké etudy hráli?

Ne, Ano na minulém dramaťáku, Občas při češtině

5. Dokázali byste vymyslet ještě nějaké názvy etud?

Rodina Novákových jede na výlet, Jak jsem se ztratila, Na nákupu, Na vánoce.

IV. Závěrečná reflexe (5 min)

Diskutujeme o hrách

Která hra pro vás byla nejtěžší? *Žádná, Trochu Bystrozraký*

Která se vám nejvíce líbila? *Bystrozraký, Etudy*

Chtěli byste v nějakém cvičení pokračovat i příští hodinu? *Ano, Etudy*

Vlastní reflexe

Seznámení dětí s pohybem a rytimizací

Myslím si, že všechny děti v sobě mají určitou dávku rytmyzace. Téměř všechny děti z kroužku navštěvují také zpěv a hrají tam i různé rytmyzační hry. S pohybem je to o něco těžší. Děti se pohybují rády, ale problémem je zklidnit některé děti po rychlejším pohybu.

Naučit se pracovat se svým tělem (uvědomit si ho)

Práci s tělem děti zvládly dobře. U některých vidím i dobrý potenciál pro

pantomimu... Myslím si, že nejsilnějším ovlivňujícím faktorem je u nich věk. Ti mladší se nedokážou tolik uvolnit a vyjádřit. Tato skutečnost je způsobena nedostatečným rozvinutím abstraktní představivosti.

Vést děti k většímu soustředění

Při této pohádce, se mi to, podle mého názoru, povedlo. I když občas jsem pozorovala tendence, hlavně u Anety, která se moc soustředit na jednu věc neumí, že by ráda někomu poradila anebo naopak chtěla zjistit od někoho, kde co je.

Nakonec všechny děti našly skoro vše. A hru si chtěli zahrát znovu. Nejdůležitější pro ně (jak hyperaktivní, tak ty ostatní) je, aby je činnost bavila a bylo v ní trochu napětí. Myslím si, že takovéto hry jsou opravdu výborné, když se děti nudí. Dají se použít nejen v dramatizaci, ale i v jiných předmětech... Důležité je zapojení fantazie.

První jednoduché etudy

Děti etudy zvládly bravurně, je to také tím, že některé již na dramatický kroužek chodily a nehrály tam nic jiného než právě etudy. Výhody těchto cvičení vidím i v tom, že se dítě může za roli krásně schovat a přitom se nemusí držet pevného řádu, scénáře.

Největší zábavou pro ně je, když jsou etudy postaveny trochu na nesmyslech a děti si mohou vymýšlet.

Lekce č. 3

Téma: Smyslové vnímání

Cíle:

- Rozvoj schopnosti vnímat svět všemi smysly
- Rozvoj fantazie
- Soustředění

Pomůcky: Fotoaparát, tužka, papír, tamburína, losovátka, pytlíček s pokladem, skleničky s kořením, pytlík bonbónů

I. Úvod (5 min)

- Jaké hry jsme minulou hodinu hráli?
- Co budeme dělat dnešní hodinu.
- Vyjmenovat všechny smysly a co pomocí smyslů můžeme cítit (uvést pár příkladů).

II. Rozehřátí

NÁPIS (10 min)

Soňa Hermochová a kol. (hry do kapsy VI)

Cíl: zábava, kreativita, uklidnění a soustředění. Příprava na budoucí cvičení.

Průběh: Představte si, že máte napsat kratičký vzkaz pro mě. Ale má to jeden háček, ten vzkaz musíte napsat jen pomocí vlastního těla. Podlaha je vaše tabule. Vzkaz by měl být krátký, třeba jenom jedno slovo. Nesmíte používat mikiny, pouze svoje těla.

III. Hlavní tematické hry

Krista Bláhová (1996)

V této části hodiny si procvičíme jednotlivé smysly. Cílem je, uvědomit si, co nám jde lépe a naopak.

A. Zrak (6 min + 2 min)

HRA NA ZRCADLA

Cíl: pomocí zraku se pokusit o co nejdokonalejší souhru pohybů

Průběh: Rozdělíme děti do dvojic. Jedno je vždy zrcadlo a ten druhý člověk. Zrcadlo se pokouší co nejvěrněji napodobit člověka. Člověk se snaží o pohyby pomalé a

plynulé, aby dal zrcadlu šanci, pohyb provést. Po 3 minutách se vystřídají.

Reflexe 3/1:

1. Povedlo se zrcadlům napodobit člověka?

Zrcadlo bylo trochu pomalejší, Nám se to skoro povedlo, No moc to nešlo

2. Myslíte si, že při této hře je důležitý zrak?

Určitě, Asi jo, Jo je

3. Dala by se tato hra hrát i se zavázanýma očima?

Asi ne, Možná kdybychom se drželi za ruce, Ne nešla.

B. Sluch (8 min + 2 minuty)

KOLIK PŘEŠLO SLONŮ

Cíl: děti si mohou zjistit, jak jsou na tom se sluchem.

Průběh: Rozdělím děti do dvojic. Vždy jedna dvojice si sedne na židličky. A za nimi se připraví stádo slonů (spolužáků). Určí se počet slonů, kteří se vydají na cestu za židličkami. Hráči na židličkách hádají, kolik za nimi přešlo slonů. Kdo uhodne, má bod. Postupně se všichni na židličkách vystřídají.

Reflexe 3/2:

1. Bylo těžké určit, kolik slonů přešlo za vašimi zády?

No chvílemi jo, Bylo to snadné, Bylo to hodně těžké, Moc mi to nešlo

2. Komu to nedělalo žádné problémy?

Přihlásil se Janis

C. Hmat (7 min + 2 min))

CO MÁM V RUCE?

Cíl: poznat předmět, který se ukrývá v ruce, popsat ho tak, aby to poznali i ostatní

Průběh: Od pirátů jsem dostala tento pytlíček. Je v něm pirátský poklad. Každý z vás si vytáhne za zády jednu věc, kterou nejprve musí poznat pomocí hmatu a potom ostatním popsat. (kapesník, panenka, autíčko, řetízek, lego, puzzle, míček, prstýnek, slon, lízátko)

Reflexe 3/3:

1. Bylo těžké poznat po hmatu vaši věc? Komu to dělalo největší problémy?

Ne, bylo to lehké, Trošku jsem si nebyla jistá, Šlo to, Mně to dělalo problém

2. Bylo těžší ji poznat, nebo popsat?

Obojí bylo snadné, No spíš asi popsat, Mně teda poznat, Obojí se dalo

3. Hráli jste už někdy nějakou hru, při které byste potřebovali hmat?

O přírodovědě, měli jsme v pytlíčku najít šišku, mušli..., Ne, Nepamatuju se

D. Čich (5 min + 2 min)

BABKA KOŘENÁŘKA

Cíl: pomocí čichu poznat koření

Průběh: V jedné pohádce, měla babka kořenářka kocoura, který se jmenoval Popleta. Jméno bylo výstižné, protože na co kocour Popleta sáhl, to popletl. Jednou babce kořenářce přehodil skleničky s kořením... Aby nedostal výprask, tak mě poprosil, jestli byste mu nepomohli skleničky zase srovnat.

Vášim úkolem je přičichnout si ke každé skleničce a napsat, co se v ní ukrývá. Když se vám to povede, kocour vám bude velice vděčný... (pepř, vanilka, skořice, hřebíček, majoránka)

Reflexe 3/4:

1. Znali jste všechno koření, co bylo ve skleničkách?

Skoro všechno, Já neznala zase skoro nic, Tu majoránku jsem neznal

2. Bylo pro vás těžké rozpoznat koření?

Nemohla jsem si vzpomenout na hřebíček, Ty, které jsem znala, tak jsem poznala,

Já je znala, ale nemohla jsem si vzpomenout, jak se jmenujou, Nikdy jsem ke koření nečuchal.

3. Myslíte si, že kdybyste mohli ochutnat, šlo by vám to lépe?

Vanilku bych podle chuti určitě poznala, hlavně kdyby to byla zmrzlina, U mě

by to bylo asi stejné, Pepř bych poznala, protože by mě pálil, Majoránku

bych asi nepoznala ani podle chuti

E. Chuť (4 min + 3 min)

PYTLÍK PLNÝ DOBROT

Cíl: pomocí chuti popsat bonbón a najít někoho, kdo měl stejný bonbón jako on.

Průběh: Děti sedí v kruhu. Mají zavřené oči a nesmí mluvit. Každému dítěti dám vybrat z pytlíku jednu dobrotu. Jakmile ji vytáhne, rozbalí a šup s ní do pusy. Jakmile budou mít všechny děti bonbon vycucaný, každý mi postupně řekne, jak ten jeho bonbon chutnal, jestli je měkký, nebo tvrdý... Až každé dítě řekne něco o chuti, kterou měl bonbón, poprosím je, aby si našli někoho, kdo měl v puse stejnou věc jako oni. Na prokázání toho, že opravdu patří k sobě, si ukážou obal. (ovocné,

měkké)

Reflexe 3/5:

1. Báli jste se, co si strkáte do pusy?

Trochu, Já jsem věděla, že to bude něco dobrýho, Já ti věřila

2. Bylo těžké popsat chuť vašeho bonbonu?

U mě ne, Byl to můj nejoblíbenější bonbón, Trošku, nevěděla jsem, jestli je to malina nebo to druhý, Ani ne.

3. Poznali jste hned, že kamarád, který mluví, měl v puse stejný bonbon jako vy?

Já jsem to nepoznala, protože ho popisovala špatně, Já to poznala hned,

IV. Závěrečná reflexe (5 min)

Diskutujeme o hrách

Který ze smyslů máte nejvíce vyvinutý a který naopak nejméně? *Určitě zrak, Jo zrak a sluch, No nejmíň asi čich, Tak nějak na stejno*

Při které hře jste si nejvíce svůj smysl uvědomovali? *Při bonbónech, Já taky, U koření, Já u všech*

Která hra se vám nejvíce líbila a která nejméně? *Mě se líbili všechny, Mě taky*

Myslíte si, že jsou důležité všechny smysly? *Ano, Určitě*

Který smysl si myslíte, že při hraní budeme používat nejvíc? *Asi zrak a sluch, Já bych řekl zrak, Taky si myslím že zrak a sluch a možná hmat.*

Vlastní reflexe

Rozvinutí schopnosti vnímat svět všemi smysly

Při této hodině jsme procvičili všech pět smyslů, myslím si, že si děti uvědomily, že některé smysly mají více vyvinuté a jiné spíš méně, ale že všechny smysly jsou k něčemu dobré. A dá se s nimi prožít i legrace.

Rozvoj fantazie

Fantazii museli zapojit především v popisování věcí.

Soustředěnost

Soustředěnost dnes byla velice důležitá. Kdyby se nesoustředili, nemohli by poznat, kolik přešlo slonů. Vlastně u každého smyslu byla důležitá dávka soustředěnosti, aby si smysl mohli dostatečně prožít a hlavně užít.

Lekce č. 4

Téma: Prostorové cítění ve skutečném a v pomyslném prostoru

Cíl:

- Osvojení si prostoru
- Naučit se, co je to prostor skutečný a pomyslný.
- Dokázat je od sebe oddělit

Pomůcky: Fotoaparát, papír, blok, tamburína, losovátka, šátky na oči,

I. Úvod (5 min)

- Co jsme si minulou hodinu bystřili?
- Co si představíte pod pojmem skutečný a pomyslný prostor. (Vysvětlím na příkladu třída x les.)

II. Rozehřátí

CESTOU NECESTOU (6 min + 4 min)

Cíl: uvědomit si rozdíl mezi skutečným a pomyslný prostorem

Průběh: Dneska půjdeme, děti, na zvláštní procházku, která začíná tady ve třídě. Jdeme všichni za sebou a proplétáme se mezi lavicemi. Můžeme si na ně sáhnout. Když dojdeme k místu, kde lavice končí, rozeznám tamburínu. Od této chvíle se tato třída změnila. Naším úkolem je dostat se k hradu (namalovaný na zavřené straně tabule). Cesta nebude jednoduchá. Nejprve půjdeme lesem. Našlapujte opatrně, jsou tu větvičky, teď půjdeme chvíli po hebkém mechu...(dravou vodou, horkou vodou, bahnem, hustým lesem, kamínkovou pláží)... strmě do kopce, kde na nás čeká hrad. Všechny děti se na hrad podepíšou

Reflexe 4/1:

1. Začínáte trochu rozumět pojmu skutečný a pomyslný prostor?

Ano, Už docela jo, Já ještě asi ne.

2. Který prostor vás bavil víc?

Ten pomyslný, Jo určitě pomyslný

3. Kde byste teď zrovna chtěli být? Představte si to.

Já bych chtěl být ve středověku u rytířů, Já bych chtěla být na táboře, Já někde u princezen, Já to bych chtěla taky, Já bych brala někde u moře.

III. Hlavní tematické hry

A. Skutečný prostor

ZVÍŘÁTKO, POJĎ DOMŮ (5 min + 2 min)

Cíl: spolupráce, orientace v prostoru pomocí sluchu

Průběh: Děti jsou rozdělené do dvojic. Jeden z nich bude farmář a druhý zvíře (domluví se na tom jaké). Farmáři jdou na jednu stranu a zvířátka na druhou. A protože se začíná stmívat, farmáři volají svoje zvířata domů a to takovým zvukem, který je pro zvíře typický. Zvířátko jde pomalu po hlase k farmáři. Poté se vymění. Důležité! V prostoru nesmí být žádné předměty, aby se o ně zvířátko nezranilo, pokud se vychýlí z trasy, může vyučující zasáhnout. Všechna zvířátka mají nárazníky.

Reflexe 4/2:

1. Zvířátka, než jste si zavázala oči, prohlédla jste si třídu? Pamatovali jste si ji i poslepu?

Prohlédla a trochu jsem si ji pamatovala, No moc ne.

2. Bylo pro vás těžké zavázat si oči a důvěřovat farmáři?

Ne, protože je to moje nejlepší kámoška, Trochu, Ani ne

3. Bavilo vás víc zvířátko, nebo farmář.

Zvířátko, Farmář, Asi obojí

4. Bylo pro vás těžké rozeznat zvuk vašeho farmáře od ostatních?

Občas jo, Ne, protože chrochtal nejhlasitěji, Docela dost

5. Byla pro vás tato hra příjemná, nebo nepříjemná

Mě bavila, No trochu nepříjemná, Bála jsem se, abych nespadla, Byla to sranda.

HRA NA ROBOTY (5 min + 2 min)

Cíl: pohyb v prostoru, uklidnění

Průběh: Z dětí se stávají roboti, kteří chůzí, typickou pro ně, chodí po třídě.

Postaví-li se jim do cesty nějaká překážka nebo hrozí-li střetnutí s jiným robotem, otočí se o 90° (ukážu, jak to vypadá) a pokračují v cestě.

Reflexe 4/3:

1. Bylo těžké chodit jako robot?

Ne byla to zábava, Trochu jo, Roboti jsou fajn

2. Co se vám do cesty připletlo nejčastěji?

Janis.

3. Je těžké pro robota chodit v místnosti, kde jsou všude lavice?

To jo, musí se jim vyhýbat a není to moc lehké.

B. Pomyslný prostor

MŮJ SVĚT (13 min + 2min)

Cíl: dokázat mluvit o pomyslném prostoru tak, aby si ho i ostatní dokázali představit

Průběh: Všichni zavrou oči a představí si nějaké místo, kde by teď chtěli být. To místo je bez lidí. Jsme tam jen my sami. Po jednom si začneme svoje místa představovat. Ty děti, které nemluví, se soustředí na to, co vypravěč říká a zkouší si to představit s ním. Postupně si všichni řekneme místa, kde se nacházíme. Každý má na vyprávění 1 min.

Reflexe 4/4:

1. Bylo těžké popisovat tvoje místo?

No trochu jo, Ne bylo to lehké, Moc mi to nešlo

2. Dokázali se ostatní do vypravěčova místa podívat?

*Já jsem si ho představoval, protože se mi líbilo, jak o tom Kačka mluvila,
Bylo to docela těžké, ale to co říkala, jsem si představila.*

3. Jaký jste z tohoto cvičení měli pocit?

Bylo to moc příjemné, Líbilo se mi to, Příjemný, Klidný.

PŘEKONÁVÁNÍ PŘEKÁŽKY (8 min + 2 min)

Cíl: Dokázat si představit překážku v prostoru a překonat ji

Průběh: Vydáme se ještě na jednu strastiplnou cestu. Jako první musíme zdolat zarostlý plot, který nemůžeme přelézt, ale někde v něm je ukryt otvor a jím můžeme prolézt. Když jsme prolezli plotem, tak jsme se zamotali do velké rybářské sítě. Možná u sebe objevíte nůž. Ano, jsme volni, po cestě nás ale zajali banditi a uvěznili do velkého koše s víkem. Zvládli jste i koš, gratuluji. Teď se ještě musíte dostat ven z jeskyně, která má vchod zavalený kamenem. Musíme si všichni pomoci. Jupíí, jsme venku, můžeme se jít opalovat na sluníčko.

Reflexe 4/5:

1. Která cesta se vám líbila víc? A proč?

Ta první, Spíš ta druhá, Obě byly drsný, Mně se líbily obě

2. Která z překážek pro vás byla nejtěžší a naopak nejlehčí?

Všechny byly lehký, Ta rybářská síť, než jsem objevila nůž, Nemám ráda kopce

3. Byli jste zvědaví, která překážka přijde teď

Jo, určitě, Já jsem se těšila, Já bych to udělala těžší, dala bych tam hady

4. Jak si myslíte, že byste si cestu víc užili, kdybyste šli pomalu, nebo rychle?

Asi, když jdeme pomalu, Víc si to užíváme, rychle, ať to máme za sebou.

IV. Závěrečná reflexe (5 min)

Diskutujeme o hrách

Líbila se vám dnešní hodina? Co konkrétně? *Líbila, ty prostory, Zvířátka, Když jsem mohla říct, kde se mi líbí.*

Dokázali byste někomu popsat rozdíl mezi skutečným a pomyslným prostorem? *Už určitě, Je to snadný, Já už si to taky budu pamatovat.*

V kterém prostoru se cítíte lépe? *V tom pomyslném, Jak kdy, Pomyslný je fajn, ale jsem ráda, že jsem ve skutečném, V pomyslném si můžu vymýšlet.*

Vlastní reflexe

Osvojení si prostoru

Osvojit si prostor není jednoduché. Děti se většinou shlukují a prostoru nevyužívají. Když už se ale musí pohybovat, dokážou ho dobře využít. Jen je musí někdo trochu nasměrovat.

Naučit se, co je to prostor skutečný a pomyslný.

Po dnešní hodině si myslím, že všechny děti dokážou říci, co je typické pro oba prostory. Každému dítěti vyhovuje jiný prostor, ale dokážou pracovat v obou.

Mají hodně fantazie, což jim hru v pomyslném světě ulehčuje. Proto je baví víc...

Dokázat je od sebe oddělit

Oddělit oba prostory od sebe je otázkou cviku. Není to moc těžké. Nejtěžší je vžít se do toho pomyslného, protože ten skutečný mají vlastně před sebou a mohou v něm pracovat.

Lekce č. 5

Téma: Fantazie a představivost

Cíle:

- Vysvětlení pojmů fantazie, představivost
- Prolínání fantazie a představivosti do veškeré naší činnosti
- Hraní si s fantazií a představivostí

Pomůcky: Fotoaparát, papír, tužka, fotografie (osoby v nějakém prostředí), losovátka, švihadlo, PET lahev, míček, kolíček, tamburína

I. Úvod (5 min):

- Pamatujete si z minulé hodiny, jaký je rozdíl mezi pomyslným a skutečným prostorem?
- Co si představit pod pojmem fantazie neboli představivost.

II. Rozehřátí

NA SOCHY (10 min)

Cíl: Uvolnění, vzájemný kontakt, představivost

Průběh: Děti jsou rozděleny do dvojic. Já jednoho ze dvojice začaruji pomocí kouzelné tužky do hlíny a druhého obdařím sochařským uměním. Úkol sochaře je udělat z hlíny sochu v určitém postoji a s určitou náladou. Když jsou sochaři hotovi, uděláme si výstavu. Sochaři svoje dílo popíší. Poté se role vymění a vše se opakuje.

III. Hlavní tematické hry

A. Fantazie a představivost, pohybová a pantomimická

ZVÍŘÁTKA (10 min + 2min)

Cíl: rozvoj pantomimy a představivosti, soutěživost

Průběh: Každému dítěti napíšu na papírek zvíře. Děti se střídají a dané zvíře pantomimicky předvedou. Mají na to minutu, když to do minuty nezvládnou, tak získává bod skupina hádajících, v opačném případě náleží bod jemu.

Reflexe 5/1:

1. Co bylo pro vás těžší, hádat nebo předvádět?

Pro mě asi předvádět, Pro mě taky, Těžký nebylo ani jedno, Tak nějak nastejno

2. Myslíte si, že se dají všechna zvířata předvést pantomimou?

No někdo to asi dokáže, já ne, Asi ne, Kdo to umí, tak tomu to jde

3. Myslíte si, že je v této hře důležitá představivost?

Tak to určitě, Já si taky myslím, že jo, Jo je.

B. Hry s předměty

Krista Bláhová (1996, s 32)

PROMĚNA VĚCI (15 min)

Cíl: zapojení fantazie a představivosti

Průběh: Doprostřed kruhu dáme: šálu, kulatý hřeben, míč, kolíček. Po jednom si vyberou vždy jednu věc z kruhu a sehraji s ní krátkou scénku. Věci se mohou proměnit v jinou. Nesmí se však opakovat. Na ukázkou jim sehraji scénku s kolíčkem jako ptačím zobáčkem. *Had, mikrofon, mažoretky, ptáček, lano na přetahování, činka, sluchátka, brýle, zmrzlina, vodítko pro psa.*

Reflexe 5/2:

1. Bylo pro vás těžké představit si pod těmito věcmi něco jiného?

Nejdřív ano, ale pak jsem měla hodně nápadů, Já taky

2. Z které z věcí se podle vás dalo vymyslet nejvíce variant?

Asi se šálou, Já bych řekla s míčky

3. Bylo těžké pro ostatní poznat, co daná věc znázorňuje?

Někdy jo, Dalo se to poznat, Já jsem poznala skoro všechno

4. Bavila vás tato hra?

Byla fajn, Nejvíce se mi líbilo, když si předváděla ptáčka, Tohle mě bavilo, zahrajeme si to ještě někdy?

C. Fantazie a představivost slovesná

FANTAZIE (10 min + 5 min)

Cíl: Zapojení fantazie a představivosti, rozvoj fabulačních schopností

Průběh: Ukážu dětem fotografii dětí na táboře při hře. Rozdám jim papír a tužky. Na papíře mají nadepsané následující otázky: Kdo je na fotografii? Jak se právě teď cítí? Co se jim asi stalo? Proč stojí tam, kde stojí? Jak to vše dopadne? Dám jim čas na vypracování otázek – odpovědi heslovitě. Fotografie je stále k dispozici. Když všichni dopíší, sedneme si opět do kruhu a každý řekne, jak se s otázkami vypořádal. Nejlepší odpověď: *Ztracené děti, jsou přejedené, chytila je veverka,*

protože jí ukradli oříšky, vytáhnou z kapsy pilu a utečou.

Reflexe 5/3:

1. Bylo těžké odpovědět na otázky?

Na některé ano, Na to, co se jim stalo, docela ano

2. Která otázka vám dělala největší problém?

Co se jim stalo, Jak se cítí, Jak to dopadne

3. Jsou nějaké příběhy podobné?

Vůbec ne, Ne nejsou

IV. Závěrečná reflexe

Diskutujeme o hrách

Která hra vás nejvíce bavila a proč? *Zvířátka, byla u nich sranda, Ta proměna, musel jsem zapojit fantazii.*

Byla na vás nějaká hra těžká? *Trochu ta fotografie.*

Diskutujeme o tématu

Pamatujete se ještě na jiné hry z minulých hodin, kdy jste fantazii používali? *Minulou hodinu na těch cestách*

Používáte fantazii/představivost i v jiných předmětech? *Ve výtvarce, Při čtení knížky.*

Vlastní reflexe

Vysvětlení pojmů fantazie a představivost

Děti tyto pojmy znají a pro to pro ně nebyly žádnou novinkou. Děti se do fantazie a představ ponořují každou chvíli. Buď aby utekly od reality, nebo aby si odpočinuly od všednosti.

Prolínání fantazie a představivosti do veškeré naší činnosti

Po závěrečné reflexi si děti uvědomily, že je používáme vlastně denně. Ať už v matematice, v počítání příkladů, nebo při čtení knížek. Vlastně fantazie a představivost se odráží ve všech předmětech a povolání. Fantazie a představivost nás provází celým naším životem.

Hraní si s fantazií a představivostí

Jelikož jsou to ještě všechno děti, rády si hrají a hrají si o to raději, když mohou fantazii s představivostí zapojit naplno.

Lekce č. 6

Téma: Představivost a fantazie, práce s pohádkou

Cíl:

- Pomocí představivosti zapojit pohybové a vyjadřovací schopnosti
- Práce s pohádkou
- Dokončení pohádky bez toho, aby znaly konec.

Pomůcky: Fotoaparát, papír, tužka, koruna, tamburína

I. Úvod (5 min)

- Co jsme si minulou hodinu začali procvičovat?
- Navázání na minulou hodinu

II. Rozehrátky

KOUZELNÉ KALHOTY (10 min)

Cíl: Představivost, pohybové schopnosti, vyjadřovací schopnosti

Průběh: Děti, dneska mě po cestě sem potkal kouzelný dědeček a něco mi pro vás dal (při tom budu dětem rozdávat imaginární balíčky) tady v tom balíčku je pro Vás ukrytý dárek. Rozbalte ho velice opatrně (děti rozbalují a stále nevědí). Když už mají rozbalené, vezmu svoje kalhoty a všem je představím. Tady to jsou kouzelné neviditelné kalhoty, které vás donutí chodit rovně. Ty moje jsou krásné zelené a kšandy jsou s růžičkami (zeptám se každého, jaké ty kalhoty jsou) Potom si je zkusíme navléknout. Pérujeme s kšandami, představujeme si, že když nás někdo za kšandy zatahá, tak chodíme rovně a naopak, když je pustí, všichni chodíme ohnutí. Kalhoty jsou i velice pružné, můžeme v nich být i dva (překonat krátkou vzdálenost ve dvou), ale při tom jak jsme z nich lezli, tak jsme udělali díru. Dám jim proto jehlu a nit, aby kalhoty mohli zašít. Potom je ale musí znovu zabalit, protože je musím vrátit.

III. Hlavní tematické hry

CÍSAŘOVY NOVÉ ŠATY (35 min + 5 min)

Cíl: Umět pracovat s improvizací, imaginací, přidání vlastních nápadů

Průběh: Dneska si zahrajeme pohádku o těch nejkrásnějších šatech na světě. (zeptám

se jich, jak by takové šaty měly vypadat). Potom jim řeknu, ať dělají to, co říkám. Žil byl jeden král (z dětí si vezmu Šárku, protože je nejmladší a posadím ji doprostřed třídy na židličku – trůn). Ten král byl velice mocný, ale také chamtivý a ješitný a neustále křičel: „Chci takové šaty, jaké nikdo nemá!“ (děti sedí v kruhu kolem krále a ten neustále křičí). Jednoho dne už to jeho manželka nemohla vydržet a přikázala, ať přivedou všechny krejčí a krejčové z celého království, kteří by mu takové šaty ušili (děti si posílají dokola zprávu „Všichni krejčí a krejčové na hrad“). Sešlo se opravdu hodně lidí (děti předvádějí, jak šijí a postupně nosí králi své výtvary), ale ať šili, jak šili, král stále opakoval: „Chci takové šaty, jaké nikdo nemá!“ Královna se na to zase nemohla koukat, a tak vyhlásila: „Kdo ušije takové šaty, jaké nikdo nemá, dostane odměnu.“ (zase si děti dokola pošlou tuto zprávu). V království žil jeden chudý chasník – Janek se jmenoval (to jsem já). A slíbil králi, že ušije takové šaty, které odhalí každého hlupáka. Janek spolu se služebnictvem odešel a začal šít šaty. (děti šijí). Král vyšle jednoho komořího, aby se podíval, jak na tom Janek je. (jedno dítě jde a špehuje ostatní, kteří předvádějí, jak šijí) Komoří nechtěl vypadat jako hlupák, a proto králi šaty náramně vychválil. Toto se opakovalo ještě dvakrát. Potom vítězoslavně předstoupil Janek před krále a oblekl mu jeho nový šat, který vlastně neexistoval. Královi se to sice moc nezdálo, ale protože byl velmi ješitný, začal šaty vychvalovat a vyplatil Jankovi odměnu (král odpočítá 10 dukátů a děti při tom vydávají zvuky peněz). Druhý den se král rozhodl, že zjistí, kdo je v jeho zemi hlupák. V tuto chvíli hru zastavím a děti dostanou za úkol konec pohádky vymyslet samy. Rozdělí se na 2 skupiny a každá dostane čas promyslet, jak pohádka skončí. Potom si to navzájem zahrají. Nakonec dětem řeknu, jak pohádka doopravdy skončila... Král se do šatu oblékl a vyjel mezi lid (král se obléká do šatu). Všichni lidé z města nechtěli vypadat hloupě, a proto mu šaty náramně vychvalovali (král se u každého dítěte zastaví a to mu řekne něco obdivného na jeho šaty) Až najednou někde z davu vykřiklo malé dítě, že král je nahý (všechny děti vykřiknou) všem došlo, že ten, kdo je hloupý, je král sám. Začali se proto náramně smát a král odjel zpět do paláce a už se nikdy mezi lidmi neukázal.

Reflexe 6/1:

1. Jaký byl ten král?

Hloupý, Bohatý, Ješitný, Nahatý

2. Měla ho královna ráda?

Měla, Asi jo

3. Proč vykřiklo zrovna dítě?

Stálo na stromě, Nebylo hloupé, Nechtělo, aby se mu lidi smáli,

4. Jaký konec pohádky se Vám líbil nejvíc?

Ten váš, Nejlepší byl konec holek, Všechno bylo hezký

5. Plyne z toho nějaké ponaučení?

Nelži, Nebud' za hlupáka, Nevěř nikomu z cizí země.

IV. Závěrečná reflexe (5 min)

Diskutujeme o hrách

Kdybyste měli možnost čarovat, jaká kouzla byste chtěli ovládat? *Lítat, Radit při písémce, Byla bych neviditelná, Měly by v kapse peníze*

Znali jste pohádku Císařovy nové šaty? *Ne, Ano, Trochu*

Překvapil vás konec? *Docela jo, Jo*

Bylo pro Vás zajímavé, když jsem vám říkala obsah pohádky a vy jste to hráli?

Ano, nemusela jsem to vymýšlet, Jo, Jo určitě

Co všechno jsme v dnešní hodině dělali? *Dostali jsme kouzelné kalhotky a hráli jsme pohádku Císařovy nové šaty.*

Zahráli jste si všichni, nebo někdo nic nedělal? *Ano, Já taky*

Vlastní reflexe

Pomocí představivosti zapojit pohybové a vyjadřovací schopnosti

Většina z dětí je pohybově nadaná, a proto pro ně není problém vyjádřit cokoliv pohybem. Ostatní se snaží. Přestože jim to nejde tak dobře, mají ze sebe dobrý pocit, když je pochválím.

Práce s pohádkou

Toto byla první práce s pohádkou, kterou jsem s dětmi dělala. Tím, že jsem je dějem prováděla, si brzy zvykly dělat to, co jsem právě říkala a postupem času jsem je už nemusela pobízet k dramatizaci. Začaly to brát automaticky. I malá Šárka pak bez připomenutí říkala svůj text.

Dokončení pohádky bez toho, aby znaly konec.

Tuto pohádku skoro nikdo z dětí neznal, a proto pro ně nebyl problém dokončit ji podle vlastní fantazie. Práce na konci pohádky je velmi bavila. Když jsem jim řekla, jak to opravdu dopadlo, tak se nejprve divily, ale potom označily za nejlepší dokončení variantu holek.

Lekce č. 7

Téma: Tvořivá hra

Cíl:

- Rozvoj fantazie, improvizace
- Komunikace a kooperace
- Tvořivá hra

Pomůcky: Fotoaparát, papír, tužka, jablko, papírky se scénami, losovátka, tamburína

I. Úvod (5 min):

- O čem byla pohádka z minulé hodiny a jak jsme si ji zahráli?
- Slyšeli jste někdy pojem kooperace – co to znamená.
- Je mezi lidmi důležitá komunikace? (co to je)

II. Rozehřátí

JABLKO (5 – 7 min)

Cíl: Osvěžení si obličejové pantomimy, navození atmosféry pro pohádku

Průběh: Na začátku hodiny přinesu dětem jablko. Rozkrájím ho a dám každému kousek. Děti si kousnou a já po nich chci, aby ztvárnily pomocí obličejové pantomimy chuť jablka. Potom jim řeknu, ať si představí, že to jablko je velice kyselé, horké, tvrdé, blátivé...Zeptám se, jestli znají nějakou pohádku, ve které hraje důležitou roli jablko. Děti tím navedu k pohádce O Sněhurce.

III. Hlavní tematické hry

POHÁDKA O SNĚHURCE (35 min + 5 min)

Cíl: Procvičení si fantazie – improvizace, vlastní dotvoření konce známé pohádky

Průběh: Zeptám se, jestli mi někdo může pohádku převyprávět. Děti začnou a v momentě, kdy se zmíní o zrcadle, je zastavím.

ZRCADLO

Děti se rozdělí do dvojic. Jeden bude člověk a druhý bude jeho odraz v zrcadle. Děti zkouší, jestli je jejich obraz přesný...Po chvíli se vymění.

Reflexe 7/1:

1. Dělalí jsme někdy tuto hru? *Ano, už jsem si to jednou zkoušel*
2. Šlo vám to dneska lépe? *Šlo, trochu líp, Nám to šlo dobře už minule*

Když si děti vyzkouší zrcadlo, pokračuje se dál. Další scéna následuje při vyhnání Sněhurky.

VYHNÁNĚNÍ SNĚHURKY

Já si zahraji na Sněhurku a děti jsou zlá královna a musí mě pantomimicky vyhnat ze zámku (královna je rozzlobená, že jsem hezčí – vyjádřit)

Reflexe 7/2:

1. Je těžké někoho pantomimicky vyhnat? *Líp to jde, když se může mluvit, Je to těžký, moc mi to nešlo*
2. Když jste mě vyháněli, připadali jste si jako zlá královna? *Ani ne, Já jsem se jako zlá královna tvářila, Kdybych měla šaty, tak jo*

Děti mluví dál. Zastavím je ve chvíli, kdy Sněhurka přijde do domečku trpaslíků.

DVĚ ETUDY

Dětem řeknu pouze, o co v každé etudě jde a oni samy si musí vymyslet příběh.

1. Etuda: Trpaslíci jsou v lese a jeden z nich najde veliký drahý kámen. Ostatní mu závidí...jak to nakonec dopadne?
2. Etuda: Trpaslíci jsou velice unaveni a hladoví, proto už se těší do svého domečku, kde spí Sněhurka.

Každá skupinka svoji scénku předvede.

Reflexe 7/3:

1. Kdo měl hlavní slovo ve vaší scéně? *U nás asi Janis, No u nás to vymýšlela Anetka*
2. Líbilo se vám to, co jste hráli? Proč? *Líbilo, mohli jsme si vymýšlet, Jo hrála jsem Sněhurku*

A pokračujeme v převypravování. Pokusíme se dát dohromady jména všech trpaslíků a jejich typické vlastnosti (Kýchal, Stydlín...)

TRPASLÍCI

Všechna jména a vlastnosti napíšeme na tabuli. Děti si vyberou jednoho trpaslíka a pokusí se ho ostatním dětem předvést. Ostatní děti hádají, který ze 7 trpaslíků by to

mohl být (ztvárnění může být pantomimické, nebo trpaslíka popíšu).

Reflexe 7/4:

1. Myslíte si, že je lepší trpaslíka popsat, než ho pantomimicky ztvárnit? *Lepší je to, když ho popíšu, Kýchal jde dobře ztvárnit i pantomimicky*
2. Který z trpaslíků byl na předvedení nejlehčí? *Kýchal, asi i Dřímál.*

S vyprávěním skončíme před tím, než Sněhurka dostane otrávené jablko.

JAK TO SE SNĚHURKOU BYLO

Děti se opět rozdělí na dvě skupinky a vylosují si buď

1. Otrava Sněhurky,
2. Probuzení Sněhurky.

Reflexe 7/5:

1. Hráli jste to podle fantazie, nebo podle toho, jak tu pohádku znáte? *Podle fantazie a konec podle toho, jak ji známe, My taky*

Nakonec postupně všechny děti převyprávějí to, co jsme dneska o hodině dělali.

IV. Závěrečná reflexe (5 min)

Diskutujeme o hrách

Která z částí, které jsme hráli ve Sněhurce, se vám nejvíce líbila? *Etudy a ten konce, Etudy*

Bavila vás víc Sněhurka, nebo Císařovy nové šaty? Proč? *Sněhurka, protože jsme ji znali, Císař, protože jsme ho neznali, Obojí bylo fajn.*

Myslíte si, že je zábavnější hrát pohádku, kterou znáte, nebo tu, kterou neznáte? *Kterou známe, Trošku lehčí je ta, kterou známe, ale sranda je s oběma.*

Vlastní reflexe

Rozvoj fantazie, improvizace

Tento cíl je vždy splněn, pokud děti hra baví. Když se u ní nudí, nebaví je nic si vymýšlet. Spíš vymýšlejí lumpárny, kterými by si nudný čas zkrátily. Improvizace jde dětem dobře. I když někdy je trochu kostrbatá, ale snaží se a to se cení.

Komunikace a kooperace

Děti správně pochopily, co znamená vzájemná komunikace. I když vůdčí typ jako je Janis, ji moc nepřijímal. Sám role rozděloval a říkal, co se bude hrát. Když

jsem však k němu dala další osobnost – Anetu, už jim to spolu neklapalo – hádali se. Druhá skupina pracovala bez problému, dávali návrhy, jak bude příběh vypadat. Když však nastal nějaký problém, dokázaly se s ním děti vypořádat tím, že si pomohly navzájem.

Tvořivá hra

Ve hře se mi povedlo zapojit nejen jejich fantazii, ale i tvořivost. Hra se líbila. Možná právě proto, že ji dobře znali. Myslím si, že děti více baví hodina, která je spojena nějakým tématem (např. pohádka), v kterém jsou zapracovány různé techniky.

Lekce č. 8

Téma: Řeč těla

Cíl:

- Seznámit děti s tímto pojmem
- Práce s lidskými vlastnostmi

Pomůcky: tamburína, fotoaparát, papírky s úkoly

I. Úvod (5 min)

- O čem jsme minule hráli a jaké pojmy jsme si na začátku hodiny vysvětlovali
- Co si pod pojmem Řeč těla představít

II. Rozehřátí (10 min)

DRAMATICKÁ AKADEMIE

Cíl: Rozehřát děti, probudit jejich fantazii

Průběh: Představte si, že skládáte zkoušky na divadelní škole. Dostali jste následující úkoly, které musíte předvést: Netrpělivost, strach, únava, nuda, hlad, žízeň, horko, zima, skromnost, štěstí.

Nyní vymyslete svému sousedovi další věc, kterou má předvést (může být i stejná) a ostatní hádají. Poslední úkol – jak se teď cítíte, předved'te.

III. Hlavní tematické hry

V CIZÍ ZEMI (7 min + 2 min)

Cíl: kreativita, fantazie

Průběh: Představte si, že jste v cizí zemi, kde vám nikdo nerozumí. Nemá cenu zkoušet na ně mluvit anglicky. Zkuste se dorozumět „Rukama nohama“. Jak byste: požádali o pití; řekli, že potřebujete lékařskou pomoc; zeptali se, kde je restaurace; pozvali někoho na zmrzlinu; se zeptali souseda, jestli je to jídlo dobré; někomu řekli, že máte 2 kočky a psa; zeptali se na cestu ke kostelu.

Reflexe 8/1

1. Kterou z těchto věcí bylo podle vás nejtěžší předvést?

Dalo se všechno, No to s tím jídlem, Jo jídlo bylo docela těžký.

2. Myslíte, že je těžké se tímto způsobem domluvit s někým, kdo vám nerozumí?

Je to lehčí, než když s ním mluvím cizím jazykem, Takhle to jde docela dobře...

MYSLÍM JABLKO, ALE ŘÍKÁM POMERANČ (7 min + 3)

Cíl: Zjistit, jestli věřím tomu, co se říká, nebo jak se to říká.

Průběh: Dostanete pár vět. Řeknete je, ale vaše gesta budou opačná.

To mám radost, že jsi přišel; z toho dárku mám radost; to jsem rád, že tě vidím; to je ale ošklivý plyšák; to je škoda, že jste ten autobus nestihli; ten fotbal byl výborný; je tu obsazeno, jděte pryč.

Reflexe: 8/2

1. Čemu jste věřili víc. Jak se to řekne, nebo co se řekne?

Určitě jak se to řekne, Jo, jak se to řekne

ETUDY (15 min + 5 min)

Cíl: Osvojit si řeč těla v hraní, kreativita

Průběh: Dám vám pouze informaci, jakou budete hrát vlastnost. Zbytek je na vás.

Ostatní budou hádat, jakou lidskou vlastnost jste hráli. Radost, zloba, nuda, rozčilení

Reflexe 8/3

1. Poznali jste vlastnosti ostatních?

Já hnedka, No chvíli mi to trvalo, Ale jo.

2. Bylo pro Vás těžké vymyslet příběh na lidské vlastnosti?

Ze začátku jo, ale pak mě to napadlo a už to jelo, Ani ne.

IV. Závěrečná diskuse (5 min)

Diskutujeme o hrách

Která hra vás bavila nejvíce? *Akademie: 3x, Cizí země: 3x, Jablko, pomeranč: 2x,*

Etudy: 4x

Diskutujeme o technice

Myslíte si, že technikou řeči těla jde předvést všechno? *Když je někdo šikovný, tak asi jo, Nejde: jídlo, barvy, rostliny*

Kdyby se Vás někdo zeptal, co je to řeč těla, co byste řekli? *Pantomima, kterou můžeme předvádět skoro vše, pomocí těla a mimiky předvést věci bez mluvení*

Vlastní reflexe

Seznámit děti s tímto pojmem

Děti pantomimu znají, a proto ani s tímto pojmem neměly problém. Jak už jsem se jednou zmínila, děti se u mě dělí do dvou skupinek. Jedna, která má raději mluvený projev a ta druhá, jež upřednostňuje pantomimu.

Práce s lidskými vlastnostmi

Děti většinu lidských vlastností znaly, proto pro ně nebyl problém je předvést. Na druhé straně pro ostatní nebyl problém vlastnosti poznat, protože byly dobře předvedené.

Lekce č. 9

Téma: Přátelství (**Krista Bláhová, 1996, s. 61**)

Cíle:

- Vyzkoušet si reálnou situaci a reakci na ni
- Uvědomit si, co je to přátelství

Pomůcky: tamburína, fotoaparát, tabule, křídly

I. Úvod (5. min)

- Jak si představujete pravou kamarádku?

Odpovědi: je hodná, neštípá nás, nezlobí rodiče, veselá, není lakomá, neprovokuje, nezradí nás

- Co kdyby vás kamarádka zradila, dokázali byste jí odpustit? *Odpovědi: Podle toho jak, asi jo, určitě jo, nevím*

II. Rozehřátí (5min)

MOLEKULY

Cíl: Rozehřátí

Průběh: Říkám, po kolika skupinkách se děti rozdělí. Když je někdo lichý, říká další počet.

III. Hlavní tematické hry (45 min + 10)

PŘÁTELSTVÍ

Cíl: Uvědomit si, co to kamarádství je, reakce na zradu, odpuštění

Průběh: Čtení z fiktivního deníku, který jsem „našla“ na chodbě jedné liberecké školy: „... Pátek 12. září. Ve škole to bylo dneska prima. Třídní nám dovolila sednout si, s kým chceme. Sedím s Jarkou, je bezva a budeme spolu kamarádit.

Sobota 13. září. Dneska jsme byly s Jarkou v kině. Jarka mi vyprávěla o dovolené v Itálii. Ta se má, my jsme byli akorát na chalupě a u babičky.

Pondělí 15. září. Jarka měla perfektní bundu. Prý z Francie. Trochu se mi zdá, že se vytahuje.

Čtvrtek 18. září. Jarka mě naštvála, byly jsme domluvené, že budeme jezdit na kole, a ona mi pak řekla, že nemůže, protože jejich někam jedou a ona musí hlídat brášku.

Tak co slibovala?

Pátek 19. září. Asi s Jarkou nebudu kamarádit. Když jsem ji dneska řekla, ať jde se mnou, že si potřebuju koupit lístky na oběd, dělala, že mě neslyší, a pak mi řekla, ať jdu sama, že si chce prohlížet nějaký časopis. Asi jí jsou nějaký fotky milejší než já...“

Reflexe 9/1

1. Co si o tomto příběhu myslíte?

Jarka je pěkná potvora, Toho bráchu bych jí odpustila, No je to divný, že si čte časopis místo toho, aby šla s kámoškou pro lístky...

1. Úkol: Převyprávíme si po dnech, co se stalo a potom ve skupinkách dáte k jednotlivým dnům nadpisy.

2. Úkol: V podobném stylu vymyslíte, jak by to mohlo pokračovat – napsat na tabuli (den + název a vlastní komentář, co se stalo)

3. Úkol: Zahrajte, co jste právě vymysleli

Reflexe 9/2

1. Bylo těžké pojmenovat dny? Který vám dělal největší problém?

No docela jo, protože jsme se neshodli, U nás jsme se taky nemohli shodnout,

2. Líbilo se vám, že jste mohli příběh dotvořit podle svého, nebo byste spíš chtěli vědět, jak holky dopadly ve skutečnosti?

Mně se líbilo, že jsme to mohli dotvořit podle fantazie, ale ráda bych věděla, co se s holkama stalo, J, o tak to já bych chtěla vědět taky

3. Obě skupiny jste zahrály šťastný konec, napadá vás, jak by to skončilo špatně?

Zůstali by pohádaný, Jarka by si našla jinou kámošku, Petra by se odstěhovala

4. Jak byste tento problém řešili, kdyby se to stalo vám?

Jestli by to byla dobrá kámoška, tak bych se snažila zjistit, co se jí stalo, že je tak protivná, Já bych se asi na ni taky naštvála, Kdyby to byla Kačka, tak bych ji odpustila, Asi bych to řekla mamce, Mrzelo by mě to, Nějak bych jí to oplatila

5. Už se vám někdy něco podobného stalo?

Trošku, Ne tak moc, Občas se s Ivčou pohádáme, ale zase je to dobrý

IV. Závěrečná diskuze (5 min)

Jak se vám dnešní hodina líbila? *Moc, Bylo to dobrý, Takový opravdový, Škoda jen, že nevím, jak ty holky dopadly*

Plyne z dnešní hodiny nějaké ponaučení? *Že máme odpouštět, Nenechat se deptat*

kámoškou, Že máme být na kámošku hodný.

Vlastní reflexe

Vyzkoušet si reálnou situaci a její reakci na ni

Dnešní hodinu děti zažily asi první velkou hru v reálné situaci. Bylo na nich vidět, že si ji užívají. Jejich reakce byly opravdové a věrohodné. Myslím si, že by se zachovaly přesně tak, jak říkaly. U těch mladších bylo dokonce vidět, jak by rády znaly příběh do konce. Po cestě do šatny se o tom celou dobu bavily.

Uvědomit si, co je to přátelství

Děti si přátelství moc dobře uvědomují. I Šárka ví, že kamarádství je velice důležité. Při jmenování toho, jaký by měl kamarád být, většina dětí popisovala kamarádku

Lekce č. 10

Téma: Práce s loutkou

Cíl:

- Osahat si loutku
- Práce s loutkou v pohádce
- Pohádka o Červené karkulce

Pomůcky: tamburína, fotoaparát, různé druhy maňásků

I. Úvod (5 min)

- O čem jsme si povídali a hráli minule
- Co vše děti ví o loutkách

II. Rozehřátí (5 min)

MOJE LOUTKA

Cíl: rozmluvení se, osahání si loutky, procvičení fantazie

Průběh: Děti si vylosují jednu loutku a seznámí nás s ní. „Kdo to je? Z jaké je pohádky? Jeho dobré a špatné vlastnosti? Co by si přál k narozeninám?“

III. Hlavní tematické hry (35 + 5 min)

Cíl: práce s loutkou ve vymyšlené pohádce a v pohádce Červená karkulka

Průběh: rozdělím děti na dvě skupinky. Každá skupina si nejprve domluví způsob, jakým bude Červenou karkulku hrát. Poté je obě zahrají... Ta skupina, která se bude dívat, se snaží chovat jako v opravdovém divadle.

Reflexe 10/1

1. Bavila vás práce s loutkou?

Jo bylo to super, Mě loutkový divadlo strašně baví

2. Jak se vám hrálo pro druhou skupinu, vyrušovali?

Šlo to, Janis s Anetou otravovali, Byli celkem potichu

Dalším úkolem je znovu si vylosovat nějakou postavičku. A s těmito postavičkami zahrát nějakou pohádku, kterou si sami vymyslíte.

Reflexe 10/2

1. Která pohádka vás více bavila

Každá byla jiná, ale obě byly fajn, Ta naše, protože jsme se mohli vyblbnout, Obě

IV. Závěrečná reflexe (5 min)

Co jsme dneska všechno dělali? *Hráli jsme si s loutkama, Hráli jsme Karkulku,*

Vlastní reflexe

Osahat si loutku

Děti znají loutky už ze školky a některé mají doma svoje divadélko, takže loutka pro ně není žádná novinka

Práce s loutkou v pohádce

Děti se za tu dobu, co chodí na dramatický kroužek, zdokonalily jak ve vyjadřování, tak ve vystupování. Naučily se neskákat si do řeči, a když hraje jeden, ostatní mlčí. Proto neměly problém shodnout se i s loutkou. Karkulka skupiny, v níž byla Adélka, mě velice pobavila vtipnými vsuvkami.

Pohádka O červené karkulce

Oběma skupinám se pohádka velice povedla a myslím si, že od první lekce udělaly obrovský posun, jak v mluveném projevu, tak ve veřejném vystupování - ostych téměř vymizel.

6.5 Závěrečná reflexe

Závěrečnou reflexi jsem provedla pro děti netradiční formou brainstormingu. Její principy jsem detailně nerozváděla. Na konci poslední, 11. lekce, jsem po příchodu z MŠ (kde jsme měli předpremiéru naší hry) napsala doprostřed tabule DRAMATICKÁ VÝCHOVA a řekla jsem dětem, ať mi říkají vše, co je napadne, když se řekne dramatická výchova. Vše co říkaly, jsem zapisovala na tabuli. Výsledek naší práce je tedy shrnut v dětském brainstormingu.

Obr.2: Tabule se závěrečnou reflexí

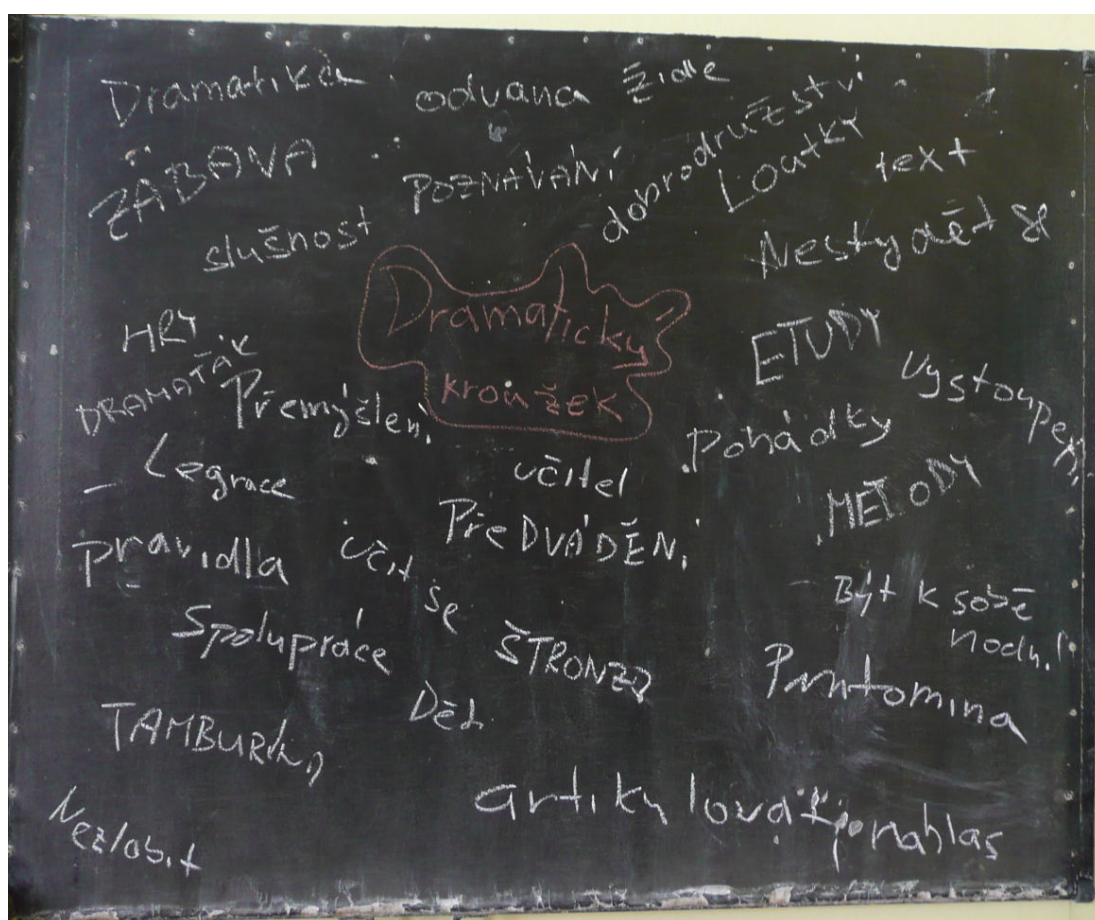

Foto: autor

7. Závěr

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit vhodný program pro nekomunikativní děti a děti s ADHD pomocí dramatické výchovy. Jeho účinnost mohu posoudit díky vlastnímu pozorování a prostřednictvím dotazníků, které děti na závěrečné hodině vyplnily. Program byl zvolen tak, aby děti bavil. Děti se většinou znaly, takže nebyl problém je mezi sebou seznámit. Pomocí her si zapamatovaly všechna jména během jedné hodiny.

Dalším cílem bylo pozitivně rozvinout u jedince schopnost komunikace. Tento cíl se povedlo splnit. Největšího posunu v tomto bodě dosáhla Šárka. Po rozhovoru s třídní učitelkou, jsme se shodly, že Šárka po ročním absolvování dramatického kroužku dokáže bez problému komunikovat i se staršími žáky.

Posledním bodem v seznamu cílů je podpořit sebevědomí dítěte, a tím zmírnit ostych. V dětech jsem podporovala sebevědomí. Nejprve mluvily nebo hrály všichni ve skupince, poté jsem je dělila na menší a menší skupinky. Nakonec mluvil před všemi jednotlivci. Pro sebevědomí dětí je důležitá pochvala. Po každé hře jsme měli společnou reflexi, ve které jsme si sdělovali postřehy z her. Na konci reflexe jsem se snažila motivovat děti vyzdvižením toho, co se jim povedlo. Na poslední 11. lekci, kdy jsme měli předpremiéru naší hry v MŠ, bylo zřejmé, že u většiny dětí je ostychu méně.

Charakteristika jednotlivců po skončení programu:

Janis – U něj jsem moc změn nepostřehla. Možná je to tím, že nechodí pravidelně. Nepozorovala jsem vliv dramatického kroužku na jeho hyperaktivitu. Lehký posun vidím v jeho mluveném projevu. Snaží se mluvit více zřetelně a nahlas.

Aneta K. – stejně jako Janis nechodí moc pravidelně. Anetě vyrušován zůstalo, ale když se něco vysvětluje, naučila se dávat pozor aspoň do té doby, než vše vysvětlím.

Kačka – Kačka se naučila lépe artikulovat. Při hře se dokáže vžít do postavy, kterou hraje.

Ivetka – Lehký pokrok v intonaci a ve způsobu vyjadřování.

Míša – Začíná se více projevovat, získala sebevědomí a začala mluvit nahlas.

Anetka S. – Naučila se více spolupracovat s ostatními a dávat jim prostor pro vlastní tvorbu. Hlídá se, aby lépe artikulovala.

Adélka – Jakmile se mezi spolužáky začala cítit dobře, odboural se její strach mluvit a snížila se tréma. Její dětský styl se nezměnil a ve srovnání s ostatními působí přirozeně.

Lucka – Luce se lehce zvedlo sebevědomí. Působí klidněji a vyrovnaněji. Možná je to tím, že se jí splnilo přání mít sourozence.

Šárka – O Šárce jsem se již zmínila v závěru. Lze na ní pozorovat největší posun. Program v tomto případě působil velice pozitivně.

Program sestavený pro dramatický kroužek se ukázal jako velice vhodný doplněk pro celkové působení pedagogické práce v základním školství k úspěšné integraci nekomunikativních žáků a žáků s ADHD. V budoucnu může tento výchovně dramatický program posloužit i jiným školám jako vodítko či inspirace pro pedagogy snažící se o zavedení dramatické výuky na školách nebo i v ostatních vzdělávacích a volnočasových institucích.

8. LITERATURA

- 1) BENETT S., BENETT, R.: *365 zábavných činností bez televize*. 2.vyd. Praha: Portál, 1998. 408 s. ISBN 80-7178-257-2
- 2) BERÁNKOVÁ, E.: *Tvořivá hra jako cesta k pochopení literárního díla*. 1.vyd. Plzeň: Fraus, 2002. 106 s. ISBN 80-7238-182-2
- 3) BLÁHOVÁ, K.: *Hry pro tvořivé vyučování: zásobník 146 her a cvičení pro rozvoj osobnosti*. 1.vyd. Praha: Agentura Strom, 1997. 47 s. ISBN 80-901954-7-4
- 4) BLÁHOVÁ, K.: *Uvedení do systému školní dramatiky: dramatická výchova pro učitele obecné, základní a národní školy*. 1.vyd. Praha: Ipos, 1996. 83 s. ISBN 80-7068-070-9
- 5) BLÁHOVÁ, M. a kol.: *Dramatická výchova; táborového ohně; skautské divadlo*. 1.vyd. Liberec: Skauting, 1999. 285 s. ISBN 80-85421-28-3
- 6) BRODECKÁ, L.: *Děti hrají divadlo*. 1.vyd. Brno: MC nakladatelství, 2003. 140 s.
- 7) BUDÍNSKÁ, H.: *Hry pro šest smyslů: kartotéka pro loutkaře i neloutkaře, kteří si umějí hrát s dětmi*. 3.vyd. Praha: IPOS, 1994. 127 s. ISBN 80-7068-084-9
- 8) CÍLKOVÁ, E., HŘÍBKOVÁ, I.: *Děti hrají divadlo: scénáře pohádkových her a příběhů pro děti od 4 do 12 let*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 150 s. ISBN 80-7367-044-5
- 9) GAVORA, P.: *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1.vyd. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6
- 10) GARDIN, N.: *Krátké hry pro dlouhé chvíle*. 1.vyd. Praha: Portál, 1994. 143 s. ISBN 80-7178-257-2

- 11) HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN J.: *Hry do kapsy: sociálně psychologické, motorické a kreativní IV.* 1.vyd. Praha: Portál, 2004. 96 s. ISBN 80-7178-875-9
- 12) HERMOCHOVÁ, S., NEUMAN J.: *Hry do kapsy: sociálně psychologické, motorické a kreativní VI.* 1.vyd. Praha: Portál, 2003. 93 s. ISBN 80-7178-818-X
- 13) KLENKOVÁ, J., KOLBÁBKOVÁ H.: *Diagnostika předškoláka – správný vývoj řeči dítěte.* 1.vyd. Brno: MC nakladatelství, 2002. 125 s.
- 14) KOMÁRKOVÁ, R., SLAMĚNÍK, I., VÝROST, J.: *Aplikovaná sociální psychologie III, Sociálně psychologický výcvik.* 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2001. 224 s. ISBN 80-247-0180-4
- 15) KOŤÁTKOVÁ, S., a kol.: *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy.* 1.vyd. Praha: Karolinum, 1998. 222 s. ISBN 80-7184-756-9
- 16) LENIADO, N.: *Máte neklidné dítě?* 1.vyd. Praha: Portál, 2004. 101 s. ISBN 80-7178-868-6
- 17) LEŠTINA, V. :*Hrajeme si loutkové divadlo.* 1.vyd. Praha: Portál, 1995. 159 s. ISBN 80-7178-066-9
- 18) MACHKOVÁ, E.:*Jak se učí dramatická výchova.* 1.vyd Praha: Akademie múzických umění, 2004. 152 s. ISBN 80-7331-021-X
- 19) MACHKOVÁ, E. :*Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací.* 1.vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2005. 153 s. ISBN 80-901660-6-7
- 20) MACHKOVÁ, E.:*Úvod do studia dramatické výchovy.* 1.vyd. Praha: IPOS, 1998. 199 s. ISBN 80-7068-103-9

- 21) MACHKOVÁ, E.: *Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb, Hledání dramatičnosti*. 1.vyd. Praha: Divadelní fakulta AMU, 2002. 122 s.
ISBN 80-85883-54-6
- 22) MACHKOVÁ, E.: *Základy dramatické výchovy*. 2.vyd. Praha: SPN, 1986. 157 s.
ISBN 14-582-80
- 23) MARÁKOVÁ, I. : *Pranostiky na celý rok*. 1.vyd. Praha: Portál, 2006. 131 s.
ISBN 80-7367-164-6
- 24) MÉGRIER D.: *100 námětů pro dramatickou výchovu*. 1.vyd. Praha: Portál, 1999.
112 s. ISBN 80-7178-288-2
- 25) MORGANOVÁ, N., SAXTONOVÁ, J.: *Vyučování dramatu. Hlava plná nápadů*.
1.vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2001. 251 s. ISBN 80-901660-2-4
- 26) MUNDEN, A., ARCELUS, J.: *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. 2.vyd. Praha:
Portál, 2002. 119 s. ISBN 80-7178-625-X
- 27) *Návrh učebních osnov obecné školy*. Praha. Portál, 1993. 195 s.
ISBN 80-85282-51-8
- 28) PAVLOVSKÁ, M.: *Dramatická výchova*. 1.vyd. Brno: CERM, 1998. 22 s.
ISBN 80-7204-071-5
- 29) SYNEK, F.: *Hlasky a Hlásky*. 1.vyd. Praha: ARCHART, 1999. 100 s.
ISBN 80-902281-8-6
- 30) ŠIMANOVSKÝ, Z., a kol.: *Písničky a jejich dramatizace*. 1.vyd. Praha: Portál,
2000. 152 s. ISBN 80-7178-477-X
- 31) ŠKVOROVÁ, J., ŠKVOR, D.: *Proč zlobím?* 1.vyd. Praha: Triton, 2003. 129 s.
ISBN 80-7254-407-1

- 32) TRIAN, A.: *Specifické poruchy chování a pozorování: jak jednat s velmi neklidnými dětmi*. 1.vyd. Praha: Portál, 1997. 164 s. ISBN 80-7178-131-2
- 33) VÁGNEROVÁ, M.: *Psychologie problémových dětí a mládeže: učební text pro vychovatele obor speciální pedagogika*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2000. 125 s. ISBN 80-7083-378-5
- 34) VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika – vychovatelství*. 1.vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. 127 s. ISBN 978-80-7372-306-4
- 35) VALENTA, J.: *Dramatická výchova a sociálně psychologický výcvik: (srovnání systémů)*. 1.vyd. Praha: ISV, 1999. 79 s. ISBN 80-85866-40-4
- 36) VALENTA, J.: *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky. Hraní rolí ve výchově a vyučování. Dramatická výchova a rozvoj sebevědomí*. 2.vyd. Praha: ISV, 1998. 200 s. ISBN 80-85866-06-4
- 37) VALENTA, J.: *Metody a techniky dramatické výchovy*. 2.vyd. Praha: STROM, 1997. 279 s. ISBN 80-901954-1-5
- 38) VYBÍRAL, Z.: *Psychologie lidské komunikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. 264 s. ISBN 80-7178-291-2
- 39) *Vzdělávací program literárně-dramatického oboru základních uměleckých škol pro přípravné studium a I. stupeň základního studia* [online databáze]. Praha: MŠMT, [cit. 8. března 2009].
Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vzdelavaci-program-literarne-dramatickeho-oboru-zakladnich-umeleckych-skol-pro-pripravne-studium-a-i-stupen-zakladniho-studia>>.

9. PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1.

Dotazník

Ahoj žáčku z dramatačku. Mám na tebe velkou prosbu. Potřebovala bych zjistit, jak se ti moje hodina líbí. A proto mám pro tebe pár otázek. U některých budeš kroužkovat tu odpověď, která je pro tebe pravdivá, u jiných odpověď dopíšeš. Předem moc děkuji...! Dotazník je anonymní, to znamená, že se nebudeš podepisovat. Nikdo se proto nedozví, co jsi napsal.

1 2 3 4 5 6 7 - co které číslo znamená je napsané na tabuli

1. Proč si se na kroužek přihlásil/a? (zakroužkuj odpověď)

- a) již jsem ho navštěvoval/a v minulém roce
- b) Protože mě dramatická výchova baví
- c) chtěl/a jsem poznat něco nového
- d) vybrala jsem si to na doporučení rodičů/učitele/kamarádky
- e) jiný důvod.....

2. Činnosti v kroužku mě baví (zakroužkuj odpověď)

1 2 3 4 5 6 7

3. Stydím se, když mám předvádět etudy? (zakroužkuj odpověď)

1 2 3 4 5 6 7

4. Spolupráce s ostatními (zakroužkuj odpověď)

1 2 3 4 5 6 7

5. Na závěrečné vystoupení se těším (zakroužkuj odpověď)

1 2 3 4 5 6 7

6. Které z používaných metod tě nejvíce baví? (napiš vše, co tě napadne)

.....

.....

.....

7. Ohodnoť kroužek (zakroužkuj odpověď)

1 2 3 4 5 6 7

8. Na kroužku jsem se naučil/a (napiš vše, co tě napadne)

.....

.....

.....

.....

9. Co náš učitel dělá (zakroužkuj odpověď)

- a. Chválí a povzbuzuje
- b. Kritizuje
- c. Nové věci vysvětlí
- d. Nedokáže nic vysvětlit
- e. Vymýšlí zajímavé hry
- f. Jeho hry jsou nudné

- g. Učí nás nové metody
- h. Zajímá se o náš názor
- i. Na konci hodiny vše shrne

10. Máš nějaký vzkaz na konec?

.....

.....

PŘÍLOHA 2.

Vyhodnocení dotazníků

1. otázka: Proč jsem se na kroužek přihlásil/a								
<i>Jiný důvod</i>								
<i>Na doporučení rodičů/učitele/kamaráda</i>								
<i>Chtěl/a jsem poznat něco nového</i>								
<i>Protože mě dramatická výchova baví</i>								
<i>již jsem ho navštěvoval/a v minulém roce</i>								
	1 žák	2 žák	3 žák	4 žák	5 žák	6 žák	7 žák	8 žák

Tabulka poukazuje na nejčastější důvod přihlášení se do dramatického kroužku.

Dramatická výchova baví. (5x)

2. otázka: Činnosti v kroužku mě baví								
<i>vůbec mě nebaví 7</i>								
6								
5								
<i>baví mě 4</i>								
3								

2								
<i>hodně moc</i> 1								
	1 žák	2 žák	3 žák	4 žák	5 žák	6 žák	7 žák	8 žák

Většinu dětí činnosti v kroužku baví. (7x)

3. otázka: Stydím se, kdy mám předvádět etudy?								
<i>stydím se strašně</i> 7								
6								
5								
<i>občas se stydím</i> 4								
3								
2								
<i>vůbec se nestydím</i> 1								
	1 žák	2 žák	3 žák	4 žák	5 žák	6 žák	7 žák	8 žák

U této otázky jsem byla překvapená, že nejhorší odpověď byla pouze 2. Někteří jedinci by na úvodní hodině uvedli minimálně 5. Nyní se již nebojí vystupovat před ostatními

4. otázka: Spolupráce s ostatními								
<i>vadí mi</i> 7								
6								
<i>občas mi vadí</i> 4								
3								

2								
<i>mám ji ráda</i> 1								
	1 žák	2 žák	3 žák	4 žák	5 žák	6 žák	7 žák	8 žák

Označená 2 znamená, že spolupráce s ostatními jim nevadí, avšak kooperaci vítají. Víím, že nejčastější neshody při hrách byly s Janisem.

5. otázka: Na závěrečné vystoupení se								
<i>vůbec se netěším</i> 7								
6								
5								
<i>trochu se bojím</i> 4								
3								
2								
<i>strašně moc těším</i> 1								
	1 žák	2 žák	3 žák	4 žák	5 žák	6 žák	7 žák	8 žák

Myslím si, že děti jsou na představení pozitivně motivovány. Hru každou hodinu hrajeme, proto si jsou děti čím dál více jisté.

6. otázka: Které z používaných metod/her tě nejvíce baví?

1. Žák: všechny
2. Žák: Císařovi nové šaty, lidské pexeso, prostě všechno
3. Žák: etudy co hrajeme, hra na Bystrozrakého
4. Žák: loutky, hry kdy spolupracujeme, hlasy zvířat
5. Žák: pantomima, řeč těla, maňasci, etudy, bystrozraký, kamarádky
6. Žák: etudy, pantomima, bystrozraký,

7. Žák: kamarádky, etudy

8. Žák: pohádky co jsme hrály

Podle tohoto hodnocení, děti nejvíce baví etudy a vše co je s nimi spojené. Také si rády hrají s loutkami. V neposlední řadě bych zmínila hru na Bystrozrakého, kterou chtějí hrát každou hodinu.

7. otázka: Ohodnoť kroužek								
Je hrozný 7								
6								
5								
Ujde 4								
3								
2								
Úplně skvělý 1								
	1 žák	2 žák	3 žák	4 žák	5 žák	6 žák	7 žák	8 žák

Téměř každý ohodnotili kroužek jedničkou. Na děti bylo vidět, že se jim z kroužku domů nechce. A rády by v kroužku pokračovali.

8. otázka: Na kroužku jsem se naučil/a

1. Žák: mluvit více nahlas, nestydět se, a všelijaké hry
2. Žák: mluvit trochu víc nahlas, všechny hry
3. Žák: hodně důležitých věcí
4. Žák: hrát, spolupracovat, poznávat

5. Žák: nestydět se, lépe spolupracovat, hrát nové hry
6. Žák: etudy, různé hry, nestydět se, hru o skřítkovi
7. Žák: naučil jsem se na kroužku dobře artikulovat a také jsem se odnaučil se stydět se před publikem a umím líp hrát
8. Žák: O kouzelném skřítkovi, pantomimu, prostě všechno

Vyhodnocení dotazníku vypovídá o splnění cílů zadaných v úvodu bakalářské práce.

9. otázka: Co náš učitel dělá								
Chválí a povzbuzuje								
Kritizuje								
Nové věci vysvětluje								
Nedokáže nic vysvětlit								
Vymýšlí zajímavé hry								
Jeho hry jsou nudné								
Učí nás nové metody								
Zajímá se o náš názor								
Na konci hodiny vše shrne								
	1 žák	2 žák	3 žák	4 žák	5 žák	6 žák	7 žák	8 žák

Děti viděly hodiny velmi pozitivně. Důvodem zajímavé, barvité lekce a jistě i prostor pro vyjádření se.

10. otázka: Máš nějaký vzkaz na konec?

1. Žák: Míša je fakt dobrá učitelka na dramatařák, hodně nás naučila a je nejlepší.
2. Žák: Míša je prostě Super učitelka dramatařáku.
3. Žák: Ano (srdíčko)
4. Žák: Ano je to tu boží.

5. Žák: Dík

6. Žák: Jsi moc hodná a tvé hry mě moc baví a myslím že se snažíš.

7. Žák: Dobrý. Už asi nebudu chodit.

8. Žáček: Míša se nedá nahradit!!!!!!!!!!!!

PŘÍLOHA 3.